

Pagina 2

- ACTUALITATEA PENTRU TINERET
- Literatură și muzică
- În Rotondă
- Cenaclul „Confluente”
- Vă recomandăm

■ **SCRIITORUL TÂNĂR LA MATURITATE**

- Adrian Popescu : „Poezia are o mie de înfățișări și natura sa scapă clasificărilor docte”

Pagina 3

Pagina 5

- Cronică literară de Al. Piru
- Metamorfozele realului
- O privire către cei care vin
- Gheorghe Gri-gurcu

- Poeme de Elena Zarescu, Petru Novac Dolângă
 - Proză de Marius Tupan
 - Secvențe lirice
- Paginile 6-7**

Proletari din toate țările, uniți-vă!

Scînteia
SUPPLEMENT LITERAR-ARTISTIC
tinerețului

Anul VIII
Nr. 12 (339)
12 pagini — 3 lei
Sîmbătă
26 martie
1988

**Prinosul
muncii
pentru țară**

Socialismul se făurește cu poporul și pentru popor. Datorăm această luminoasă certitudine — și, totodată, instituirea ei ca valoarea emblematică pentru devenirea noastră prezentă — gândirii de un profund vizionarism și faptei de o înaltă vibrație revoluționară ale secretarului general al partidului, tovarășul NICOLAE CEAUȘESCU, ctitor de țară, strălucit arhitect al societății românești contemporane. Înaripele idealuri pe care socialismul le propune drept fundamentale repere ale evoluției viitoare, idealuri de a căror împlinire depinde însăși ființa noastră, configurează tot ceea ce este mai nobil și mai generos în ordinea umanismului revoluționar, spiritul înnoirilor substanțiale dinamizând gândirea și acțiunea pe toate planurile vieții sociale.

Odată cu istoricul Congres al IX-lea, au fost date la iveală, în toate domeniile de activitate, noi filoane de creativitate socială, s-a trasat cale liberă unui mod novator de a construi socialismul, mod care dovedește forța și trăinicia orinduirii noastre. Făurirea societății socialiste multilateral dezvoltate și înaintarea României spre comunism reprezintă un proces istoric în care poporul, sub conducerea înțeleaptă a partidului, dezvoltă întreaga măsură a puterii sale creatoare, a vocațiilor și aspirațiilor sale de progres, prosperitate și pace. Stau dreaptă mărturie pentru aceasta mărețele ctitorii ale epocii pe care o trăim, epocă ce poartă cu mindrie numele președintelui țării.

Dezvoltarea societății noastre a dobîndit, astăzi, un sens ferm și clar. Sensul acesta a izvorit, izvorăște și va izvorî dintr-o înaltă concepție despre muncă. Sintem proprietari și beneficiari ai tuturor mijloacelor de producție de pe întreg cuprinsul țării. Această dublă calitate ne obligă la o sporită responsabilitate. Munca semnifică dreptul nostru sacru la libertate și, în egală măsură, îndatorirea noastră fundamentală de

„SUPPLEMENTUL LITERAR-ARTISTIC”

(Continuare în pag. a 11-a)

Tinerețea fără bătrînețe a pădurii

EVENIMENT

Cartea pentru tineri

Din nou, cartea — acest fapt cultural al existenței noastre de fiecare zi — se află la confluența sârbătorească a întâlnirii cu tinerețea. O întâlnire ce exprimă statornicie într-un sentiment definitiv pentru orice tinăr — dragostea pentru carte, preferința, în armonie și la concurență cu alte atâtea moduri ale vieții noastre culturale, pentru cuvîntul scris, pentru lumina și înțelepciunea izvorite din pagina scrisă. „Salonul cărții pentru tineret” deschis în aceste zile dă expresie elocventă, sub semnele de sărbătoare ale unei atare manifestări, stării cotidiene a tinerilor, a milioaneilor de tineri — a fi în permanență în dialog cu cartea, a se bucura din plin de climatul propice, profund democratic al culturii noastre, de accesul nelimitat la valorile perene ale culturii și artei naționale și universale. Setea de cultură, nevoia de cultură, obișnuința de a fi întotdeauna racordat la vibrația valorilor culturale constituie, în acești ani, o parte integrantă a vicijii și activității tinerelor generații, deschizînd, totodată, orizonturi largi educării și formării multilaterale a celor mai tineri cetățeni ai patriei, ei înșiși, la rîndu-le, creatori de însemnate valori materiale și spirituale. „Salonul cărții pentru tineret”, organizat de C.C. al U.T.C. în colaborare cu Consiliul Culturii și Educației Socialiste, vine să probeze și în acest an, prin cărțile pe care le prezintă, prin suita de manifestări complexe, largul dialog spiritual inițiat sub un generic generos.

Fulgurări

*Numai cu ochiul
limpede, patria*

Numai cu ochiul limpede,
Numai cu singele netulburat
În nisipul nimicniciei
Numai cu pașul neșovăit
De gîndul laș și nedrept
Ai dreptul
Drept, să te afli
În fața Patriei.

Tu poți să n-o vezi,
Să nu știi că o vezi,
Dar Ea, Patria,
Te vede mereu...
În oglinda apelor Ei
Chipul tău e oglindit.
În solemnitatea munților Ei,
Privirile tale desenate sint.
În zborul păsărilor Ei
Demult sortite sint
Să-și afle măsura
Gîndurile tale...
În martirii Ei, sprijinînd
Orizontul ierbii să nu se surpe
Sint zilele tale vesele și trecătoare.

Și dacă știi să trăiești în lumina Ei,
— ce nu se dăruiește vanității
de-a fi fără să fii —
Atunci, Patria poți tu însuși fi,
Și poți răspunde
Cu numele riului,
Cu numele ramului,
Cu munții, cu păsările văzduhului Ei.

Numai să știi auzi și să afli
Ecolul clădit adînc
În lăuntru ființei și vieții tale...
Numai de știi să faci
Acest mult prea simplu lucru
Patria poți tu însuși fi !

Numai să știi să-l faci...

NICOLAE DRAGOȘ

Pagina 9

- ATITUDINI, DEZBATERI, CONTROVERSE
- Context istoric și mit, de Dumitru Bălăeț

- Poșta (ne) secretă a redacției
- Vorbiri și convorbiri cu Lucian Avramescu

Pagina 10

Pagina 11

- Serialul nostru
- Borges despre Borges
- Pași prin bătătura planetei
- Un oraș muzeu — Veneția

Prinosul muncii pentru țară

(Urmare din pag. 1)

a apăra libertatea, de a-i conferi ample dimensiuni creatoare. În repetate rânduri, tovarășul NICOLAE CEAUȘESCU a subliniat cu hotărâre necesitatea asigurării, în toate domeniile, a unui nivel cât mai înalt de calitate și eficiență. Calitatea, valoarea, eficiența muncii noastre de zi cu zi sint superbe însemne care certifică împlinirea trainică a datoriei de cetățeni cu conștiința limpede față de patrie. Aducem prinosul muncii noastre, ca suprem omagiu,

țării. Fapta de muncă a fiecăruia, efortul individual topit — la temperatura incandescenței dăruirii — în efortul colectiv, poartă înalt mesaj patriotic, conștient manifestat în clocotitoarea activitate consacrată construcției socialiste și comuniste.

De munca noastră, de felul în care înțelegem să ne angajăm, să participăm și să ne asumăm răspunderea în procesul activității creatoare care dăruiește patria cu noi avuții materiale și spirituale depinde chipul de astăzi și de miine al țării. România contemporană este, astăzi, cunoscută în

lume ca ferventă susținătoare a păcii, a înțelegerii și cooperării între națiuni. Omul nou al acestui pământ și al acestui timp este conștient că mesagere ale păcii sint, deopotrivă cu ideile nobile, și produsele ieșite din nobilele sale miini muncitoare, produse ce, a-junse pe îndepărtate meridiane ale planetei, mărturisesc despre calitatea, valoarea și eficiența efortului nostru constructiv, a activității noastre creatoare aici și acum. A muncii competente și responsabile intru dănuirea României socialiste, pentru progresul său multilateral.

Ce e nou la teatru

Interlocutor azi

Eugen Mercus

— BRAȘOV —

— Stimate tovarășe director, cu ce probleme se confruntă un teatru de provincie?

— Un teatru de provincie are mai multe obligații decât un teatru din Capitală. Teatrul dramatic din Brașov, fiind singurul din oraș, trebuie să acopere gusturile întregii populații — teatru de copii, de tineret, clasic, până la cel contemporan, de divertisment. Noi avem, iarăși, obligația de a scoate mai multe premiere decât teatrul din Capitală, în același timp de a avea premiere absolute pe țară. De aceea, cred că teatrul de provincie are o obligație sporită, dacă teatrul se respectă pe el și publicul pe care-l slujește.

— Ce este teatrul dv.: artă, viață, discurs, lecție, comunicare?

— Este un teatru normal care încearcă, prin repertoriu diversificat, să impacă și dialogul, și comunicarea sub semnul artei. Nu cred că se poate vorbi numai de un teatru al artei sau al comunicării, pentru că el nu va răspunde niciodată numai unei singure sarcini.

— Ce înseamnă etic și estetic în teatru?

— Etic poate fi un articol de fond apărut în presă. Dacă nu e cuprins în estetic, nu poate fi considerat teatru, așa cum înțeleg eu. Sint foarte multe piese pe care le primim și care se înscriu, din păcate, numai în sfera eticului.

— În biroul dv. afișul cu „Locuința Zoicai” de Bulgakov anunță ultima premieră care a avut loc recent.

— Este un spectacol de comedie, poate cel mai bun din ultimii ani. Iar Bulgakov nu este un autor oarecare. Sint bucuros de succesul pe care l-a avut de curind la public. Mai avem în lucru trei piese: „Mobilă și durere” de T. Mazilu, Sculptură în os de Paul Everac. S-a început lectura la textul lui Tudor Popescu: „Domide contraatacă”. La începutul lui mai vom pune în scenă piesa unui regizor polonez, Văra la Nohant.

— Ce piesă eredeți că vă lipsește din repertoriu?

— O piesă care să prezinte problemele tineretului. Se scriu prea puține piese pentru ei. Iar cînd ele apar problemele sint mai mult tangențiale: există un tinăr dar, în general, problemele nu-l privesc doar pe el. Apoi, lipsa tinerilor din teatrul nostru. Mărturisesc că nu ne-a mai venit nici un absolvent de prin anii 1967—68.

— Ați simțit vreodată influența pozitivă a unui spectacol în viața personală?

— Da, acum 20 de ani. În 1970 am pus în premieră la Tirgu Mures o piesă: „Acești ingeri triști” de D.R. Popescu. Ea m-a lansat pe mine ca regizor, iar pe D.R. Popescu ca dramaturg.

— Vă mulțumesc, ca spectator, teatrul dv.?

— Repertoriul din 1987, nu. Teatrul a fost în reparații capitale, iar noi ne-am mulțumit cu piese mici, fără miză la public. Anul acesta situația s-a schimbat: avem autori și piese importante. Șase piese se vor juca la Sala mare, alte trei la Studio. Dar un teatru nu poate face din nouă premiere nouă succese maxime. Un succes total este o întâlnire fericită cu textul, distribuția, scenografia. Aș fi bucuros ca din acestea, trei să fie succese maxime, trei să fie apreciate de public, alte trei să fie spectacole normale. În vara aceasta dorința mea este să invit tineri regizori care să schimbe fata colectivului nostru. Vinătoarea de berze, Omul care a văzut moartea, Șapte martori, Locuința Zoicai: vă ofer patru spectacole ale Teatrului dramatic din Brașov cu convingerea că cel mai bun spectacol este cel al lui Bulgakov. De la spectacol la spectacol mai rămîine cite ceva de făcut, de învățat, de discutat.

Convorbire realizată de ARETA ȘANDRU

ACTUALITATEA PENTRU TINERET

NOTE • INFORMAȚII • MICROINTERVIURI

AGENDĂ • AVANPREMIERE • RECOMANDĂRI

La Salonul cărții pentru tineret

Cenaclul „Confluente”

În cadrul prestigioasei manifestări organizate de C.C. al U.T.C., joi, 24 martie a.c., Cenaclul literar-artistic „Confluente” a avut o întâlnire cu tinerii cititori la Sala Mică a Palatului Republicii. Întîlnirea, complexă, s-a transformat într-o veritabilă sedință de lucru, prilej al unui dialog fertil pe teme culturale, în general, și ale literaturii, în special. Au participat la acest dialog poetele Liliana Ursu și Grete Tartler, prozatorul Eugen

Mihăescu, tinărul violonist Gabriel Croitoru, ca și actorul George Mihăiță, care a susținut un consistent recital poetic. Întîlnirea a fost condusă de poetul Lucian Avramescu.

A fost încă un moment de dialog deschis, util atît pentru colaboratorii și redactorii noștri, cit și pentru tinerii noștri cititori în cadrul uneia dintre cele mai interesante manifestări culturale, dedicate cărții, inițiate de Uniunea Tineretului Comunist.

Literatură și muzică

Continuă, la Teatrul Mic, interesanta manifestare „Paralele literar-muzicale”, coordonată de muzicologul Iosif Sava. În noul „episod” de luni, 28 martie, ora 19.30, ne este propusă o temă de mare anvergură culturală: Bach — Goethe — Eminescu. Un spectacol-colocviu deosebit de instructiv avînd printre invitați oamenii de cultură Zec Dumitrescu-Busulenga, Valeriu Răpeanu și Ștefan Niculescu. Andrei Vieru va prezenta pagini reprezentative din „Arta fugii”, iar actorii Mariana Cercel, Nicolae Iliescu și Petre Moraru vor recita din Eminescu și Goethe.

Biblioteca

„Sadoveanu”

Între instituțiile culturale atît de primitoare ale Capitalei, Biblioteca „M. Sadoveanu” este una dintre cele mai accesibile. Înființată cu 52 de ani în urmă, Biblioteca municipală ce poartă numele marelui scriitor este de fapt o constelație de 47 de biblioteci „populate” de aproape 1,5 milioane de cărți și de cîteva discoteci și săli de audiții muzicale cu circa 25 mii de discuri. Să amintim că 8 din cele 47 de biblioteci sint pentru copii, una e pentru tineret, două sint biblioteci muzicale. Acestora li se adaugă 4 bibliobuze cu 26 de puncte de împrumut carte. Cartea — vocația unei renumite biblioteci. Carte pe care o putem citi, tot sub semnele generoase ale acestei biblioteci, si-n plină vară, pe o terasă plină de romantism și culoare în Cismigiu.

În Rotondă

Săptămîna viitoare Rotonda Muzeului Literaturii Române găzduiește două importante acțiuni culturale. Astfel, luni, 28 martie, ora 15, se va desfășura dezbaterea „Romanul românesc — tradiție și contemporaneitate”. Prilejuită de împlinirea a 125 de ani de la apariția romanului „Ciocoi vechi și noi” de Nicolae Filimon, dezbaterea va reuni contribuțiile lui Al. Piru, Ion Rotaru, Teodor Vărgolici și Costache Olăreanu.

Cea de-a doua manifestare culturală-evocatoare organizată de M.L.R. va avea loc miercuri,

Cultură

cinematografică

La cinematograful Miorița din Calea Moșilor nr. 127 a fost inaugurat cursul de cultură cinematografică „Filmul — oglindă a aspirațiilor umane”. Tinerii cinefili au prilejul să vizioneze, cu sprijinul Arhivei Naționale de Filme, creații de referință ale unor regizori ca John Ford, Yves Boisset, William Friedkin, Sergiu Nicolaescu etc. (F. P.)

Vă recomandăm

MANIFESTĂRI MUZEALE

● Cu cîteva zile în urmă s-a deschis la Muzeul Satului și de Artă Populară expoziția „Tehnici naționale de țesut”, în care se urmărește evoluția acestui meșteșug de la începuturile cunoscute pînă astăzi, exemplificîndu-se cu exponate din colecția muzeului.

● „Ceramica de pe valea Oltețului” este cea de a doua expoziție deschisă la sediul acestui muzeu. Sint expuse atît lucrări din epocile mai îndepărtate, realizate în centrele din zona amintită, cit și obiecte recente.

● La 25 martie, în aceeași incintă va avea loc, la ora 11, masa rotundă cu tema „Modele de arhitectură tradițională în locuința rurală”. Se vor prezenta rezultatele cercetărilor întreprinse de muzeografi în județele Alba, Botoșani, Teleorman, Iași, Vaslui. În ziua de 27 martie va susține un spectacol folcloric cu obiceiuri de primăvară ansamblul „Ciobănașul” din comuna Băuțari, jud. Caraș-Severin.

30 martie, la ora 17, sub genericul „Scriitorii români și muzica”. În acest context, prof. univ. dr. Dumitru Micu, precum și compozitorul Doru Popovici, sopranele Georgeta Stoleriu și Cristiana Popescu, violonista Adriana Winkler, pianista Despina Carabella-Oproiu, solista Roxana Gheorma, actorii Ilinca Tomoroveanu și Matei Gheorghiu vor fi realizatorii seratei literar-muzicale „Octavian Goga și muzica”.

Lecturi fundamentale

„Intunecare”

Prozator ambițios și productiv, Cezar Petrescu porni să scrie o „Cronică românească a veacului XX”. Întreprindere inepuizabilă care nu de puține ori a dizolvat însuși talentul autorului. Și totuși, din atita producție prozastică, memorabil rămîine romanul „Intunecare” pe care harnicul Cezar Petrescu l-a publicat parțial în 1927, apoi în 1928 (de data asta integral, editat de ziarul „Universul”). Interesante sint opiniile autorului despre procesul de creație a acestui roman: „Socot tot ce am scris pînă la romanul „Intunecare” dibuicli de ucenicie”. În „Intunecare” a folosit cu succes două direcții: „unele de investigație orizontală, în realitățile și în procesele sociale, altele de investigație verticală, în realitățile și procesele psihologice ale individului”. Notabile sint și afirmațiile autorului despre această operă a sa, romanul „Intunecare” (roman care avea să contribuie hotărîtor la acordarea Premiului național pentru literatură, în 1931): „Roman sumbru ca inșeși realitățile din timpul războiului și de după război”, „drama generației care a așteptat de la război o purificare morală și o justă valorificare a umanității și cu disperare a văzut că nimic nu s-a schimbat în lume”, „romanul generației care s-a trădat”. Proză realistă, „Intunecare” îndeamnă, totodată, la puritate morală degajînd, din nuanțarea și tribulațiile unei tinere și puternice conștiințe, un abur romantic ce se ridică deasupra tuturor vicisitudinilor, inclusiv a unei filozofii mai puțin tonice, dar la modă în epocă (cea a lui H. Bergson, intuiționismul, filosof laureat al Premiului Nobel). Romanul lui Cezar Petrescu incită, prin urmare, și la lecturi filosofice.

CONCERTE

● Pianistul englez Martino Tirimo va susține concerte în țara noastră în zilele de 25 și 28 martie la Cluj-Napoca, în 31 martie și 3 aprilie la București cu Filarmonica „George Enescu” și în 5 aprilie la Tg. Mures.

● Dirijorul italian Roberto Abbado va conduce, orchestra Filarmonicii „G. Enescu” la București, în sala Ateneului Român, în zilele de 24 și 25 martie, iar în 26 martie va dirija orchestra Operei Române din Cluj-Napoca, în spectacolul „Rigoletto”.

● Violonistul polonez Krzysztof Jakowicz va susține concerte acompaniat de orchestra Filarmonicii „George Enescu” în zilele de 3 și 6 aprilie.

TEATRU

● Pe scena Teatrului Tineretului din Piatra Neamț a avut loc premiera piesei „Mireasa mută” de Ben Johnson, în regia lui Alexandru Dabija.

● Teatrul Giulești joacă spectacolul „Regina balului” în regia lui Gelu Colceag cu schimbări în distribuție. În actuala formulă figurează actorii: George Bănică, Sorin Postelnicu, Nuni Anestinn, Valeria Sitaru, Gelu Nițu, Vasile Ichim. Se așteaptă la sfîrșitul acestei luni premiera „Regele Lear”, de Shakespeare.

● Teatrul Național „I.L. Caragiale” anunță apariția „Caiețului 76”, din al cărui cuprins semnalăm: T. Argezei — Inedit: Claude Marks — fragmente din al său volum „Carnet de schițe teatrale”, în care sint evocate întîlnirile autorului cu personalități ale teatrului ca: Lawrence Olivier, Glenda Jackson, Marlene Dietrich, Gordon Craig. Studiile despre I.L. Caragiale apartin lui S. Cioculescu, Al. Paleologu, Șt. Cazimir. Sint, de asemenea, inserate interviuri cu actorii teatrului, un reportaj al celei de a patra ediții a „Întîlnirilor varsoviene” și un altul al săptămînilor festive berlinoze. Caiețul poate fi procurat de la casieria teatrului. (L. Cojocaru).

● Pe scena Teatrului Național din Craiova are loc astăzi premiera piesei „Mobilă și durere” de T. Mazilu, în regia lui Cristian Hadjicula.

Vernisaj

„Integrala Shakespeare” se întitulează expoziția graficianului Nicolae Corneliu, deschisă vineri în sala Dalles din Capitală. Reputatul artist și-a propus și a reușit ilustrarea operei shakespeareiene pe afiș, într-o manieră proprie, constituindu-se într-o originală lucrare, în care ideea și execuția artistică concură la reușită. Este o invitație pe adresa bucureșteanului iubitor de artă și de frumos. (S. U.).

Adrian Popescu

„Poezia are o mie de înfățișări și natura sa scapă clasificărilor docte“

— Mai credeți că poezia este o „coincidență a opuselor — «coincidența opoșitorum» —, un semn al Unității, o inscriere, a duratei în supradură, un loc ales unde antinomiile încetează pentru o clipă sau măcar își domolesc asprimea? Cum definiți astăzi Poezia?

— Cred, în continuare, în această posibilă definiție a poeziei, ca tensiune spre Unitate, spre un „Centru al centrelor“, unde opozițiile își pierd din vehemență, asperitățile și accidentalul se transformă treptat în armonie și substanță, fără ca pulsația vitală să înceteze. Stéphane Lupasco susținea că omogenizarea ar reprezenta un proces contrar vieții, caracterizat prin predominarea eterogenului, a individualului, a energiei actuale. „Dispariția în lumină“, într-o generală uniformizare, aparține, după el, finalului. Sint foarte incitante „complementaritățile contradictorii“ și celelalte dinamisme ale ortodialecticii sale pentru înțelegerea fenomenului poetic, fenomen viu și imediat, incremenit și îndepărtat totdeodată, o „coincidență a opuselor“, cum spunea Cusanus, cu secole în urmă. Cu slabele-mi puteri, caut echilibrul acela rar dintre clipă și eternitatea sa, articulația trecătorului în exemplar. Trudă poate vană, efort mereu reluat însă, care poate conferi un sens unei existente nespectaculoase, cum este a mea... O definiție a Poeziei, astăzi, începând de primăvară și apropiat sfârșit de mileniu? Efort sistematic și viziune fericită, tehnică individuală și netransmisibilă de a degaja sacrul din profan, mai mult, de a ghici măștile, chipurile, oglinda, semnele și circumstanțele în care inițiuul acesta se travestește, se ascunde și se dezvăluie în același timp. Un amestec de singe, lacrimi, cerneală, rouă și lectură, poezia are o mie de înfățișări și natura sa scapă clasificărilor docte. Este o „știință a inimii“ pe care modernii adesea o disprețuiesc, iar cei vechi o stiau asculta răbdători. Din toate experiențele și esecurile, cărțile și călătoriile noastre ne alegem, dacă avem, bineînțeles, norocul, cu abia câteva grăunțioare de polen poetic, o pulbere densă, o mină de cuvinte fericite, luminoase, în care viața toată ni s-a concentrat miraculos, s-a încheșat într-o imagine care încearcă să scape morții.

— Cât preț puneți pe INGENIUM și cât pe CULTURĂ? Se poate face literatură (mare) în absența unuia din termenii acestei ecuații?

— Poezia este o artă operativă, o artă a fabricii, un exercițiu nu atât doctrinar (deși presupune un corpus de convingeri estetico-morale), cât practic. Nu-ți poți închipui un autor de poezie care să disprețuiască sau să minimalizeze cărțile. Și totuși, trebuie să fim atenți, poezia nu se naște numai în sălile de lectură sau în urma unor elaborate tehnici de strategie poetică. Uneori, deseori, vine un adolescent cu miinile mari și pline de ulei, împunse de spini cimpului sau de cuie și ne înfunde câteva pagini rupte dintr-un caiet de elev, unde citim cu o emoție febrilă zig-zagului unui fulger cu adevărat memorabil. Cum? De unde? De ce așa și nu altfel? Cultura întretine talentul, dar nu-l poate crea integral. Un talent mimetic va fi ușor de recunoscut drept manifestare a unor capacități intelectuale medii, care nu-și aliază trăirea directă, absorbantă, incomodă pe care o rezervă ingenium. Să ai ingenium înseamnă să faci, plin de bucurie și durere, lucruri pe care cei fără ingenium se căznesc în zadar să le facă. Literatura fără cultură poate exploda în câteva jerbe efemere, dar, cred, se consumă repede. Și totuși, există firii asociative, persoane dotate cu o capacitate extraordinară de a culege și sintetiza informația comună, ideile vremii, așa-numitele idei comune. Curajul marilor locuri comune produce uneori poezie veritabilă. Paradoxal, nu-i așa ele, nu marile lecturi, provoacă ivirea poeziei. Să nu abdicăm de la intuiția bunului gust, dar să nu refuzăm din teamă și prejudecată (estetică) noutatea. Uneori ingenium și cultura par rude, respectiv frate și soră, alții abia veri îndepărtați. La un autor exemplar sint gemeni univitelini. Eminescu, Dante, Goethe, Eliot, Pound, Montale, Blaga, Doinaș.

— Stimulat de expresia unui critic, care vă consideră un „artist plastic refutat“, imi îngădui să vă întreb: care e arta pe care o credeți cea mai bună rudă a poeziei? De ce?

— Fără să-mi fi propus constat că am anticipat expresia metaforică („rudă“) pe care mi-o propuneti în legătură cu poezia. Să răspund totuși, pe rând, întrebărilor dv. Consider că arta cea mai apropiată prin legături de singe cu poezia poate fi muzica (a demonstrat-o, cu ta-

lent și doct, Grete Tartler într-o carte a interferențelor poetico-muzicale), așa cum poate fi pictura, de la Horațiu la parnasieni (culoare, volum, clar-obscur, penumbra, luminozitate a discursului liric etc.). De muzică o apropie contrastul (contrapunctul) și organizarea ritmică a unui timp interior, de pictură nuanțele cromatice și senzualitatea imaginilor. Dar cum să nu-ți dai seama că toate acestea au un fond comun: visul integrării armonioase în ordinea ascunsă a lumii? Arta poeziei poate însemna mai mult decât muzică și pictură cu instrumente lingvistice, e arta magiei albe.

— Din afirmații recurente, precum aceea că generația dv. este mai aproape de generația '60 „decit de cea a anilor '80 atrasă de experiment și demitizări cu orice preț, intolerant-polemică“, s-ar părea că nu iubiți experimentul, demitizarea și poate chiar polemica. Așa să fie?

— Experimentul îl înțeleg drept o tatonare a unor spații „albe“ ale sensibilității umane, a unor zone quasi-necunoscută din posibilitățile ființei noastre. Nu agreez emisia necontrolată de bolboroseli care nu cristalizează, din când în când măcar, în nucleu semantic, în lexeme, în răspintii vizionare. Demitizarea o văd ca un proces distructiv comod când nu e urmată de configurarea unei ordini noi, superioare, cu necesitate remitițantă. Falsa mitizare, confecționată din biete clișee mitologizante, e ridicolă. Demitizarea poate fi și involutară prin abuz de pseudo-conținuturi mitice. Dar acordul între mit și trăirea imediată, inscrierea vieții noastre într-un scenariu arhetipal, imitarea unui destin eroic, despărțirea de eul nostru îngust pentru a ne regăsi persoana profundă, altfel spus renunțarea la individual pentru a ne câștiga personalitatea sint deziderate la care nu putem renunța decât cu primejdia instrăinării de esența noastră ontologică. Polemica o îndrăgesc și lupta de idei o socotesc necesară când angajează asemenea principii. Când ființa și demnitatea umană le consider atacate, din rea-voință sau numai din prea mare nepricepere orgolioasă, resurse nebănuite se mobilizează în adincul meu și sint pregătit să lupt totuși zimbând... Și de ce să nu-mi amintesc de atîția înaintași ai noștri într-un ideal care au refuzat să sacrifice unor zeiță de piatră, Jupiter sau Puterea despotică, Marte sau Forta violentă, pentru a mă alătura lor, considerându-mă liber să aleg? Deci, vedeți, sint un demitizant în felul meu. Nu sacrific nici unei imagini artificiale. În schimb mă uimesc de naivitatea unora de a considera statuia ființă și ființa statuie.

— Un critic afirmă că vă inserați „împreună cu alți echinoxisti în acțiunea de transformare și sedimentare a poeziei noastre postmoderniste“. Dv. ce credeți? Ce înțelegeți prin postmodernism? În ce fel este postmodernistă poezia dv.?

— S-a scris mult și documentat despre postmodernism, s-au făcut profesioni de credință, s-au luat poziții pro și contra, s-a speculat inteligent pe marginea unui termen încă neclar. Am îndrăznit și eu să comentez fenomenul într-un articol din Steaua înainte de apariția „Dosarului“ postmodernismului în Suplimentul Caietelor critice ale Vieții românești. Întrebuințam termenul de postmodernism pentru a denumi o direcție de democratizare, antiaulică, a liricii avînd începuturi în „ultimul“ A.E. Baconsky, Petre Stoica, Mircea Ivănescu și Mircea Dinescu, ultimii revendicați și de mai toți comentatorii asupra postmodernismului. Și, desigur, aminteam grupul de poezi ai promoției '80: Mircea Cărtărescu, Traian

T. Coșovei s.a. Dar și pe precursorii lor imediați: Petru Romoșan sau Virgil Mazilescu. Poate și Echinoxul trebuie înțeles drept un moment postmodernist (regăsirea emoției, dorința comunicării reale cu publicul, nu izolarea autorului, asumarea existenței sub semnul artei, nu disjunctia lor etc.). Dar, negreșit, „echinoxistii“ au și o fibră clar modernistă (cultul formelor, abstracțiune și rigoare, primatul ideii, epurarea realului etc.). Un aliaj, deci, de modernism și postmodernism.

Postmodernismul pare a fi, după umila mea părere, un alexandrinism revitalizat, o „vară indiană“ sau înțelepciunea maturului obosit care dorește să se copilărească și uneori reușește. Despre un postmodernism al poeziei mele s-ar putea vorbi în literatura sa prozaică-umilă, tandru enumerativă, unde încrederea în afect predomină în pofida ambiției citadine monotone sau a împrejurărilor aparent banale. Apoi reiau și eu teme dintr-un repertoriu european sau specific românesc și le prelucrez, le reinterpretez cu conștiința că am precursori iluștri care le-au tratat infinit mai bine.

— În 1975 scriați că, prin generația dv., „va pierde credit teoria poeziei ca joc, fie și seducător, de-a vorbele“ și că poetul ei emblematic va fi „ființa unde se întretaie muzica sferelor și coralele multumii“. Astăzi, cînd puteți privi retrospectiv, considerați că previziunile vi s-au confirmat?

— Poezia ca joc începe să-și piardă din prestigiu, chiar dacă ne referim la Hui-zinga sau la Bahtin. Mă gîndesc și m-am gîndit și atunci să-i opun poezia ca stare de sărbătoare, ca spațiu privilegiat unde freamătul inefabilului și ordinea eternă („muzica sferelor“) intersectează „trăirea comunitară, elogiul lumii și al înțelesului său profund, comuniunea luminată de bucuria renasterii sufletestii („coralele multumii“). Cred în aceste dimensiuni grave și inalienabile ale poeziei. Nu ignor, firește, libertatea alegerii. O carte remarcabilă, Poezia ca joc a lui Ion Pop, propune o altă interpretare, plauzibilă și convingătoare pentru mulți. Din parte-mi „jocul poeziei“ îl accept doar ca necesar exercițiu preliminar de refuz al retoricii-ului caduce și stagnante, de un conservatorism obstinat („demitizarea“ de care vorbeam) și ridicol, dar insuficient în configurarea unui model al lumii în care mă mult suridem, decit ridem de noi înșine și de ceilalți. Jocul poate aluneca pe nesimțite în anecdotă și complicitate, în automulțumire și incitare narcisică, în indiferență și haz stupid. Uneori se întimplă să fim nepregătiți în fața sublimului și să-l considerăm doar ridicol. Parafrazînd un filosof celebru (eu care nu sint nici filosof și nici pe departe celebru) „imi pot închipui un ten care să nu danseze“. În schimb imi vine greu să-mi imaginez un ten care să nu suridă. Surisul este cel care transfigurează chinul în bucuria jertfei de sine.

— S-a afirmat că, începînd cu volumul „Curtea Medicilor“, franciscanul Adrian Popescu a cunoscut tentația prozaicului și concretului. Există limite între care poetul are dreptul la metamorfoză și la evoluție?

— Începînd cu volumul amintit a crescut probabil încrederea mea că mai multe lucruri din preajmă participă la Armonia celor ce sint, chiar prozaice, umile, cenusii, la prima vedere insignifiante. Lada, specific franciscană, poartă în ritmurile sale elogiul și devoțiunea.

„Limitele“ nu i le poate trasa nimeni unui poet. Dar ne derutează o excesivă fluctuație a formulelor și concepțiilor, ne îngreuiază perceperea identității sale. Cînd ne schimbăm prea des registrul sti-

listic, ne contrazicem de la o lună la alta, riscăm să ne falsificăm noi înșine personalitatea, aservind-o unor factori extraliterari. Una este creșterea organică, evoluția și metamorfoza pregătită în subteranele textului, alta deambularea de la o formă la alta în iluzia că, astfel, sistem nemonoton, imprevizibil și divers. De tine însuți nu poți fugi. Sufletul transpare prin trup, prin celele cuvintelor așezate pe pagină. Cînd evoluția declină într-o involuție (repetarea unor motive personale pînă la saturație, lipsă de acord între sentiment și expresie, oboseală și aplatizare) cred că e bine să așteptăm în liniște, nu să forțăm imaginația să producă.

— Într-un rînd, în 1977, ați enumerat cîteva elemente constante ale poeziei mediocre. Care credeți că domină în peisajul nostru poetic actual?

— Peisajul poeziei române de azi, analizat de majoritatea criticilor cu minucie și har și beneficiînd de numeroase grile de lectură, are o înfățișare multiformă și dinamică, imposibil de redus la două-trei formule sau patru-cinci autori. E o desfășurare bogată de posibilități neașteptate ale limbajului liric; unde prin forța lucrurilor mai apar și „trisorii“, mimeticii, autorii de artizanat pseudo-poetic, „harnicii“... Ei sint caracterizați de, mai ales, din cele enumerate de mine în 1977, lipsa unei altitudinii și atitudinii spirituale, „trăiri minore“ (narcisismul și mesteșugul apter, mediocritatea spirituală și neangajarea trup și suflet în cele scrise se cam completează, din păcate, într-un șiraș al păcatelor). Ce să mai vorbim despre alte fenomene negative ca lipsa de coerență a semnificațiilor, refuzul oricărui mister al existenței, umorul irresponsabil care inventariază culturile întunecate ale vieții, insistînd asupra lor cu o plăcere curioasă, ca și cum ar fi ele chiar cele dătătoare de ton și direcție. Umbra și penumbra nu trebuie să ne facă să uităm luminozitatea care iradiază din ființa umană. În fiecare primăvară murgurii continuă să se deschidă, de la începutul lumii, și să ne poarte pe noi toți, prin feroarea înnoirii firii, spre văduhul nesfîrșit. „Speranța este totdeauna cea care începe“, cum ne încredința un poet. De ce să cedăm atunci, în versurile noastre, teritoriul monotoniei și uritului, vacarmului steril și absurd? Pe adevăratul poet îl recunoști după sfîrșitul de a stabili un raport de egalitate între faptele și cărțile sale, un acord între viață și artă, un consens care să-l îndepărteze de dureroase și multiple reparări între om și operă.

— „Fără un adevărat cult al limbii române nu vom izbui mai nimic“. E crezul dv. Ce înseamnă, în fond, limba română pentru poetul român?

— „Cultul“ despre care scriam înseamnă respectul unor mînti și suflete care, de la Dosoftei la Școala ardeleană, de la Eminescu la Blaga, au ars deplin pentru o idee generoasă, și-au contopit destinul cu marea destin al limbii în care scriau, s-au dăruit, picătură cu picătură de energie și visare, cuvintelor limbii române. Am considerat întotdeauna scrisul drept un act de solidaritate morală cu cei dinaintea mea, un pas (neînsemnat, dar real) făcut împreună cu ei, spre același scop. Nu m-am simțit niciodată străin între marginile mereu lunecătoare și fluide ale cuvintelor limbii materne.

Limba are pentru un poet român însemnătatea unui hrîsov de noblete, a unei străvechi atestări a nobletei sale de singe și gîndire. Latini răsăriteni cum sintem, avem aici, la Dunăre și Carpați, rolul de a mijloci între cultura Occidentului și Orientului, de a îmbina creator datini și concepții opuse, de a sintetiza în ființa noastră acțiunea și contemplația. Și spiritul limbii noastre dă seama despre adîncimile noastre originare, despre acumulările culturale și inventiile specifice naționale. Nu ne-a demonstrat-o, cu atîta pricepere și dragoste, Constantin Noica? Cum să așezi, deci, pe hirtia albă, rînd după rînd, fără o strîngere de inimă, fără să te simți privit de ochii nevăzuți, dar prezenți, ai celor care au scris în aceeași limbă, în veacuri de năvăliri și bejenie, de încercări cumplite și suferințe colective? Neamul nostru a pățimut mult, prea mult, a străbătut atîtea infernuri ale istoriei pentru a se putea izbăvi prin durere și jertfă. Și limba noastră română va răsuna cîndva cu o vigoare sporită în conclavul națiunilor planetei, limba unui popor care cunoaște prețul lacrimilor și de aceea are înțelegerea tandră și înțelepciunea simplă a confraternității.

CONSTANTIN SORESCU

Elegie

Cînd n-am să fiu decit un nume spus între prieteni la un ceas de seară vezi, oboseala zilei s-a mai dus și ei vorbesc de vreme de-odinioară din vilvătăi ce stăruie-n apus voi trece pragul care ne desparte acel ce-am fost, acesta care nu-s va năluci în viață peste moarte cu trup de abur preschimbant în foc mă voi întoarce adiînd tirzie mireasma clipei noastre de noroc și toate cite au fost au să invie eu, cel de boare blindă răsfățat

și-ndurerat cu mari poveri pe urmă eu care port un nume de-mpărat scandînd pe țarm cuvintele din urmă fiu al acestui timp și mai ales al unui timp ce-n veci nu se termină albină-n zorii tineretii la cules minunea clipei sfărîmînd lumină nu voi mai fi atunci decit un nor scurt risipit de vîntul rece al serii alunecînd deasupra pieții și fintinilor un foșnet vag în ghemul încăperii.

ADRIAN POPESCU

CARTEA DE POEZIE

Presiunea poeziei

Prezență de o excesivă discretie în zgomotoasa viață literară, Ion Tudor Iovian explorează și în ceea ce privește poezia un teritoriu aflat la certă depărtare de drumurile des bătute de efemere mode. Cartea sa de poeme recent apărută *) dezvăluie un univers liric straniu, dominat de melancolică metamorfozare a luminii vitale în saturniană penumbră. Peste un peisaj bintuit de innegurate fantasmă hărăzite cu puteri de premoniție malefică, peisaj imprumutat parcă din arca de viziuni a anxiosului înțelept Breugel, se deschide (se închide, de fapt!) un cer de amurg sumbru, din care privește un zeu minios, lipsit de darul uman al compasiunii. Ca dintr-o cutie a Pandorei se revarsă într-un poem vestustatea unor uitate obiecte, configurând supremația inanimatului: „scriinul s-a deschis fără veste și-au năvălit în odaie / rochii de duminică în zăpăci d'antan / mărgele de sticlă / verigheta de argint cu ptele de untură de pește / și ceainicul încrustat și ciobit / și otrava pentru o foarte neagră zi / și volanșele și blana de vulpe cu ochii scoși / și patefonul hribuit / și hîrburile serviciului de trăsău / și dintre paginile romanțului d'amore o nu-mă-uita / și sarea lacrimilor de pe scrisori // dar stolul de prigoari care s-a izbit de obloancle casei / e doar pretextul / morții de a-și face simțită prezența” (scriinul). Lumea este percepută ca entitate punitivă, a cărei principală formă de manifestare este o încrancenată violență. Poemele abundă în imagini care transcriu neliniștea atavică a ființei confruntată cu imanența încremenirii perene: în mălul de lingă casă / roade frigul, verdele amar al nopții zgirie cu bisturie de sticlă fizionomia, colții unui ferăstrău mușcă inima sălbatică, singurătatea sugrumă florile de la ferăstrău cu un laț invizibil, pină și poetul este cel care trage, aidoma unui val, fantoșele și mierlele ucise înapoi în vise. Dar tocmai această ultimă imagine a cotropitoare spaimă fără de nume, imagine selectată dintre multele posibile, conține, ca și stropul de otravă, forța de a ucide și, totodată, de a leui. Poetul este, deci, demurgul acestui spațiu apocaliptic. Coșmarul s-a ivit din libera și tensionată vibrație a unei sensibilități exacerbate, la impactul cu tainele cele profunde ale vieții și ale morții — coșmarul (visul, cu alte cuvinte) poate fi retras sub „presiunea luminii”, ca un totem ce nu își mai află locul într-un ritual exorcizant. Procesul de flux-reflux urmează o anunțată ceremonie: „presiunea visului / împinge-n odaie pe străzile orașului / fantoșele unei nopți parcă fără capăt / și ele se cațără / pe trupul meu și-și continuă aventura / în plin soare // dar aripi de mierlă bat tremurător peste fața mea / peste fața mea / suptă de un vârtej de lumină // și aripi — acum mai tăioase — pe care să nu le spargă vîntul / mi-ar trebui / să pot trece / peste acest riu / de care îmi aduc vag aminte / în care am fost scaldat înecat / de-atîtea ori // dar eu sint valul care spală / plajele zilei // dacă eu nu mai izvorăsc din mine însumi // eu sint valul care trage fantoșele / și mierlele ucise / înapoi în vise”. Biologicul exploziv mai are șansa celerității. El se infioară de existența unei modeste flori de dumitriță, de trecerea impetuoasă a unei adolescente pe stradă, de prezența casei (simbol încărcat cu multe și adinci semnificații) cu streșină de viță unde „nu poți fi decît simplu — ca apa sau ca bulgărele de pămînt”, de senzualitatea unei lumini de primăvară. Ion Tudor Iovian imbină în curgerea poemului, fastuoasă prin simplitate, o melancolică tăioasă, de sorginte baudelaireană (frumusețea este cînd rece, cînd neagră, cînd monstruos-devorantă), o constantă de meditație gravă, un contorsionat impuls care determină interogația existențială, o luminoasă uimire în fața miracolului vieții. Lumea se modelează continuu, înflant, sub presiunea poeziei. Ion Tudor Iovian este deja poet deplin, rostirea lui lirică a devenit inconfundabilă.

*) Ion Tudor Iovian — Presiunea luminii, Ed. Cartea Românească, 1987.

CARTEA DE PROZĂ

Epica clara

Cu un titlu care se revendică (încelător, de altfel — într-o zglobie complicate a genurilor!) de la literatura S.F., ultima carte apărută a lui Ștefan Iureș *) demonstrează o molcomă apetență pentru inovația labirintică la nivelul compoziției și o tranșant-afirmată preferință pentru epica clara, considerată a fi „calea regală” a unui romancier. Revelat nouă pină în prezent ca poet, prozator și eseist, scriitorul a optat — se pare că definitiv și cu real folos estetic — pentru romanul de tradițională respirație amplă. *Orbita planetei EPS* nu conține, deci, anticipări ale vreunei sofisticate tehnologii sau o senzațională gesta cosmică, ci relatează limpezirea de conștiință a unui obișnuit contemporan, proces complex și finalizat într-o manieră defel didactică. „Planeta EPS” este Emil Pratt-Soveja, iar „orbita” circumserie un traseu existențial puternic tensionat, deslășurat în cursul a aproximativ două decenii pe un fundal social colorat intens și divers. Protagonistul, medic de profesie, ajunge, printr-un concurs de determinări străine de voință lui, să lucreze ca secretar responsabil de redacție la un cotidian pentru tineret. Ani lungi durează adaptarea ce noul mediu, ani tulburați deseori și în profunzime de nostalgia abandonatei specializări și de încercările repetate de a reveni, depășind barierele birocratice, la aceasta. În momentul în care lucrurile se așază în matca lor și EPS își acceptă statutul (ca urmare a unei revelații cu minuțioasă pregătire în subconștient), intervine lovitura de teatru, previzibilă într-o anumită măsură — fostului medic i se redă calitatea profesională atîta vreme rivniță. Va avea loc o nouă și dificilă perioadă de adaptare. Scîndării din planul vocațiilor îi corespunde scindarea din planul relațiilor sentimentalo-matrimoniale. EPS pendulează dureros între căsnicia apatică și cam de circumstanță cu Carin, mai puțin actuală soție și mai mult celebră vedetă de music-hall, și iubirea, la fel de pătimașă ca în tinerete, pentru Livia, fosta soție și mama unicului său fiu. De altfel, copilul Dinu — în ipostază de adolescent care apelează la ajutorul tatălui natural pentru a se descurca din incurcatele îte ale dramaticei sale povești de dragoste cu frumoasa și labila Andreea — constituie un element important al structurii românești. Poate la fel de important ca și Lică Băltăreșu, zis Canguru, a cărui prietenie este căutăată, obsesiv, de către EPS. Întâ expuse sumar (prea sumar poate, dacă ne raportăm la un roman de aproape 600 de pagini) cele patru fire epice care, împletite, asigură itinerarul de experiențe fundamentale al protagonistului: profesiunea, iubirea, responsabilitatea paternă, prietenia. Ele configurează efortul întru aflarea unei certitudini necesare existenței. EPS nu reprezintă învingătorul, „fără pată și prihană”, cel care își supune la bunul plac evenimente și oameni, ci o conștiință dilematică, o conștiință lucidă — martor al timpului și contemporanilor săi —, dedată introspecției meditative și analizării nuanțate a adevărilor mari și mici pe care le întîlnește în drumul său. Despre acest drum autorul însuși mărturisește că este „succesiunea mai multor apogee și perigee”, accentuînd, astfel, ciclicitatea fertila a unui destin. Narațiunea curge maiestuos, prin meandre bine echilibrate, în ritm balzacian. Balzacianismul acesta de construcție este înviorat pe alocuri, cu măsură, de intruziuni auctoriale sub formă de digresiuni, de episoade cu tentă simbolică, de comentarii ironice cu moderată caustice, chiar de un joc grafic cu finalitate semnificativă pentru întreg. Ștefan Iureș este mai cu seamă un portretist remarcabil, capabil, în egală măsură, să intuiască cu pertinentă esența unor fenomene și să reproducă cu vivacitate personaje de plan secund, cu profunzime devenirea treptată a unei ființe umane, cu exactitate imaginea multiformă a unei epoci. Cea mai bună carte a sa de pină acum, romanul marchează împlinirea valorică.

Consemnări de GABRIEL RUSU

*) Ștefan Iureș — Orbita planetei EPS, Ed. Cartea Românească, 1987.

CARTEA DE REPORTAJ

Despre iubire

Am pus ca titlu acestei recenzii la volumul lui Carol Roman *) pe acela al celebrului eseu pe o temă oarecum analogă al lui Stendhal. Analogă, dar nu identică. Lucrarea marelui prozator era de fapt o dizertație personală asupra formării, cristalizării ori disoluției pasiunii, așadar era vorba de un eseu presupunînd ipoteze personale și o argumentație care are putere de sugestie mai degrabă pe plan inefabil, decît forța de a convinge într-o accepție literară a acestui termen. E normal ca lucrurile să stea așa, din moment ce Stendhal se ocupă de o minuțioasă disecție (de fapt, într-un plan metaforic, vivisecție) a devenirilor sentimentelor de iubire. Carol Roman are un obiectiv mult mai concret; el nu discută probleme cu caracter introspectiv, ci unele pur și simplu de viață, legate de opțiunea în dragoste, maturitatea ei, motivații ale fericirii ori depresiunii sentimentale, premisele constituirii unei familii solid cimentate etc., etc. Altă diferențiere este provenită din faptul că, într-un fel mai lucid (în sensul că a sesizat întreaga profunzime și anvergură a problematicei), Carol Roman preferă unei meditații personale pe marginea subiectului său un colaj ingenios de mărturii, citate, extra-e, pledoarii ale unor publiciști și oameni de știință, mari scriitori ori gînditori în marginea unor fațete multiple presupuse de această „eternă poveste”. Ca atare, cartea este o monografie de tip aparte, cam în felul cum sint cele mai bune antologii apărute în colecția „Biblioteca critică” a editurii Eminescu. Volumul este un bine întocmit montaj de adevăruri la puncte de vedere privind emanciparea femeii și caracterul nefast al pripelii în dragoste, disocierea între „dragostea-pasiune” și „dragostea-uniune”, între felul cum trebuie să-ți alegi partenerul de viață și acela cum se cuvine ca, soț fiind, să-ți tratezi soția, părinte, fiind, să-ți tratezi copiii etc., etc. Într-adevăr, cum afirmă în incitanta sa prefață la lucrare, Nicolae Dragoș, Carol Roman este aici „mai degrabă amfitrion generos, dînd cuvîntul, pentru că știe să creadă în ei, unor oameni ce și-au dobîndit autoritatea de a-l rosti, fie prin viața lor devenită operă morală, fie prin opera lor devenită viață eternă”.

La conturarea caracterului viu, în sensul gazetăresc al cuvîntului, al volumului, comentat pătrunzător în „Știința tineretului” de Mihai Milca, contribuie o anumită notă evasimemorialistică, insinuată cu finețe în carte. Reproducînd fraze elocvente ale lui Jonh Platt, Carol Roman menționează că a fost vorba de o convorbire în accepția cea mai directă a termenului („I-am întrebă cîndva”). De asemenea, o mărturie a celebrului Alvin Toffler a fost culesă cu prilejul unei vizite a acestuia la București ș.a.m.d. Fără discuție, nu tot ceea ce împărtășește autorul este și în asentimentul altor comentatori ai surselor sale. Întâ, în ce mă privește, nu sint de acord cu punctul de vedere al scriitorului sovietic Evgheni Boget exprimat în cadrul unei emisiuni de televiziune — prilej al unei excelente dezbateri quasi-complete cu citiva tineri pe tema dragostei și a familiei. El conchide că ar fi vorba de o anume superioritate a tipului Werther în raport cu Don Juan pe motivul că „Lotte îl ajută să se cunoască mai bine pe sine, să pătrundă sensul vieții”. Lucrurile nu-mi par deloc a sta așa, din moment ce menționata pătrundere a sensurilor vieții duce la sinucidere, iar eroul este, de fapt, un egoist care, neținînd seama că femeia nu-l iubește, nu doar o plitisește cu neîncrederea mărturisire a sentimentului său, dar vrea și să-i creeze un complex de culpabilitate, punîndu-i pe umeri răspunderea morală a funestului sfîrșit ce și-l provoacă.

În tot, cartea lui Carol Roman este utilă și agreabilă.

VICTOR ATANASIU

*) Carol Roman — Iubirea, eterna poveste, Ed. Albatros, 1987.

O studentă a lui Mario Roques

Am cunoscut recent, în Capitală, pe Lucretia Ieremia (n. 26 noiembrie 1898, Ploiești), distinsă intelectuală și una din cele mai discrete traducătoare din spațiul literar românesc. Provine dintr-o familie de dascăli formați în școlile Apusului. Alexandru Ieremia, tatăl scriitoarei, a urmat cursurile lui Gaston Paris și Paul Meyer la Sorbona, iar la Ploiești a suplinit un timp pe Nicolae Iorga. A fost un eminent profesor. Fiica sa, Lucretia Ieremia, după absolvirea cursurilor liceale și universitare în țară, a fost trimisă la Paris să se specializeze în tainele limbii lui Voltaire. Aici studiază, între anii 1923—1925, cursurile de filologie romanică ale lui Mario Roques și Jean Boutiere. Participă cu regularitate și seriozitate atât la cursuri, cît și la seminarii. Se distinge în mod deosebit prin

lucrările și traducerile pe care le face din română în franceză. Izbutește să se individualizeze, în cercul studenților români, posedînd limba, literatura și civilizația franceză în tot ceea ce au ele mai particular. O mărturie a lui Mario Roques vine să confirme afirmațiile de aici: *Université de Paris, Je suis signé, professeur à l'École des Langues orientales vivantes, chargé de cours de Philologie roumaine à la Faculté des Lettres, certifié que depuis deux années m/ademoise/lle Lucrece Ieremia a suivi avec beaucoup de zèle et d'assiduité mes conférences de philologie roumaine et mes conférences de traduction du roumain en français et qu'elle y a pris une part active par des travaux écrits, par des explications et, tout récemment, par une conférence sur des questions de critique*

littéraire. Les progrès de m/ademoise/lle Ieremia, comme connaissance et comme méthode, sont certains et continus et il est tout à fait souhaitable qu'elle puisse être mise à même de continuer ses études à l'Université de Paris. Mario Roques, Paris, le 11 juin 1925. Revenită în România, Lucretia Ieremia se dedică învățămîntului, scriiturii și lecturii. Romăncăm excelentele traduceri imprimate în *Vremea* (Horiațiu, Ode), *Revista Fundațiilor Regale* (Spicuri din „El Oraculo manual” al lui Baltasar Gracián) și Albina (Povestea unui negru). Lucretia Ieremia știe, în chip ireproșabil, latina, franceza, engleza, germana și italiana. O traducere din Salvator Gotta, *Micul alpinist*, își așteaptă, de citiva ani buni, editorul.

NICOLAE SCURTU

Cronica literară în linii frunte de LINU

De mai multă vreme, Ion Hobana studiază atent problema farfurilor zburătoare. Ion Hobana, Un fel de spațiu, Editura Albatros, colecția „Fantastic club”, 1987.

Cronica literară

de AL. PIRU

Unsprezece poezii din cel de al treilea volum al Denisei Comănescu, **Barca pe valuri** (Cartea Românească, 1987) sînt reproduse, sub titlul **În colțul buzelor un vechi sărut**, din volumele anterioare, **Izgonirea din paradis** (1979) și **Cuțitul de argint** (1983). Paradisul era vîrsta de aur a copilăriei, a cărei obsesie poeta o avea încă la douăzeci și cinci de ani, ca și la 18, cînd, ca un haruspex, își citea viitorul în măruntaiele porumbeilor, tratîndu-se cu picături de neuleptil, bune contra nevrozelor, a depresiunilor sufletești. Un cuțit de argint desparte imaginile anilor fragezi de cele ale maturității, cînd, la o stîină din Bucovina, aceeași așteaptă pe cel mai pretențios barcașiu (Charon) spre a fi purtată pe undele negre ale unui riu (Stixis). Alienarea, înstrăinarea de viață și prin urmare în-singurarea sînt sentimentele, angoasele cu care vin cele două volume inițiale ale Denisei Comănescu simbolizate de un om care s-a eliminat pe sine și pe toți semenii din spațiu și timp, dormind pe o bancă în fața sanatoriului „între două picături de neuleptil” (încă o dată e invocat acest sedativ).

Femeia la treizeci de ani este titlul primului ciclu din **Barca pe valuri**. Romanul omonim al lui Balzac a impus figura femeii ajunse, după un mariaj nepotrivit, la dezordinea ca și involuntară, a pasiunilor mereu contrariate. Nu de acestea e vorba la Denisa Comănescu, ci de lumina și calmul pe care le aduce cu ea cînd vine pe pămînt, primăvara și vara, Persefone, soția lui Hades, vindicătoare de durere, frică și ură. Ezra Pound care, pe urmele lui Dante, vede lumea ca infern, o invocă într-unul din **Cantosurile** sale din care Denisa Comănescu imprumută un motto: „**Here let thy clemency, Persephone...**” întrebîndu-se: „Persefone, sora mea, în ce constă clemența ta?” Desigur, în a întreține flacăra vieții, nestînsă nici în timpul toamnei și iernii, cînd are loc germinația. Următorul personaj e Medeea, magiciana, prezentată înainte de a-i fi înveninat haina rivalei Creuza, căci citim această rugă: „Timp prăpăstios / să nu-mi rezezi / cu picătura geloasă / de mătrăgună / discul solar al inimii”. S-a înțeles că figurile mitologice servesc spre a exemplifica stări de spirit sau comportamente noi. Astfel „femeia la treizeci de ani” e văzută ca o bacantă care însă finalmente nu se mai recunoaște: „Măcară ei / e o comoară / redată aerului. / O menadă i-as spune. / la vederea ta / secunda prinde viață. // Dar propriii ochi / au uitat / s-o privească”. Senzația de trecere a timpului devine un ospăț orgiastic de lestrvgoni (uriasi antropofagi din **Odiseia** localizati între Latium și Campania, în regiunea Formia): „Sînt o tablă-nrosită / timpul frige pești proaspeți / pe ea / îi devoră...”. În **Odiseia** făcea apel în **Cantos** și Ezra Pound. Livrese? Poeziile nu fac această impresie, experiențele

Denisei Comănescu fiind directe. Iată o **Robinsonadă** în care e totuși o altfel de singurătate decît aceea a eroului lui De Foe: „Stau agățată de cameră / și omor sentimente / cu fierul de călcat / Ca pe muște. / Dar starea aceasta mă strînge / ca un corset. / M-am confundat cu boile-rul / cu mașina de rîșnit cafea / cu bido-nul de motorină / cu buldozerul / cu o cămașă de noapte foarte fină”. Un exercițiu oximoronic la mare: „O clipă valul fosforescent / în trup se înalță. / Tot pieptul / o bucurie neiertătoare”. Senzație ciudată: aceea de a te simți într-un cenotaf, adică într-un monument ridicat pentru o persoană îngropată în altă parte. Declarații sau constatări: „Există o limită a impușinării”; „Din mine-a fugit / ca de la o petrecere spartă”; „Nu am sădită în mine sămînța victoriei”; „Sînt o picătură de oxigen colorat / în masa cenușie de aer / dintr-o casă”; „Un telefon sună în mîntea mea / de parcă mătrăguna smulsă din rădăcini / ar țipa”.

Ce spune sintagma din titlu, „barca pe valuri”? Probabil figurează o senzație de nesiguranță, de dezechilibru, de clătinar între două moduri de a fi, de a te purta ca fetița din poezia **Tatăl meu** care scrie la școală: „Bunica m-a învățat Tatăl nostru / dar numai pentru acasă”. Mai greu de spus ar fi dacă titlul celui de al doilea ciclu al volumului, **Urma de foc**, ascunde o semnificație. Ea ar putea fi identificată într-o poezie din primul ciclu, unde ne întîmpină o exclamație: „O, temperament vulcanice. / am lîns atîta cenușă / pînă soarele mi-a răsărit în pîntere / și de-atunci strălucese / strălucese”. Sau poate e ceva în **Poisorul de foc**, poezie din al doilea ciclu, despre o iluminare lăuntrică într-un moment de

ofuscare: „Cînd ne vor lăsa și luminările / ca o lucarnă zidită pas cu pas, pămîntul va lumina dint-r-o dată / diamant nesperat / sufletele se vor mișca fără umbră / se vor căuta fără tremuratul genunchilor. // Icoane izgonite / conturul memoriei ars / se va aprinde o stea / întunericul în impas”. A face un vers este pentru Denisa Comănescu a sprijini, ca Atlas, pămîntul pe umeri sau a urca la nesfîrșit un bolovan în spate ca Sisif: „Peretele acestui poem / se sprijină / de mine. / Vino, tu. / Sisif, / să facem schimbul / preț de un vers”. Din poezia cu titlul **Ars amandi** am înțeles însă că nu-i plac poeziile de dragoste, fiindcă acestea, fie ele și de Ovidiu, nu mișcă pe August, încurajînd doar compătimirea anonimă. Ovidiu, scrie poeta, a devenit numele unei gări, iar mormîntul său (dealtfel niciodată găsit) „ne răscumpără / încă o dată speranța / această preistorică arătare / scornită undeva / pe la noi”. Versurile sibiline se adaugă celor ce deplîng cărțile care „nu mai există în literatură” sau, dîmpotriva, duzinele de „trompete isterizate”. Opțiunea poetei e tăcerea („Linștea e o limbă de aur”) sau ceea ce, la un moment dat, numeste într-o poezie „hibernare”: „Am nevoie de un vers / dă-mi tu unul. / **Pilpiirea focului în lucernă.** / Aș inventa o zeitate / dar mîntea mi-e s'earpă. / Nici sufletul nu mai ezită / pustiit. / Prost arendaș / Cin' ți-a dat viața asta pe mină? / Cu pietre și bulgări. / Pămîntul înghite urma de foc. / Dăți-mi un vers”. Va să zică „urma de foc” e traducerea metaforei din versul subliniat. Sugestia e că adevăratul vers este metafora, nu realitatea însăși, ci imaginea ei în care abstractul se concretizează.

O PRIVIRE CĂTRE CEI CARE VIN

Gheorghe Grigurcu

Forța tradiției

său trecut, pentru ca lucrurile să fie re-puse în lumina lor gravă, inalienabilă. După 1965, tinerii scriitori au înțeles că jocul cu valorile nu e permis decît într-un cadru de responsabilitate morală, sub pedeapsa unor efecte antiestetice. Obsedantul deceniu a avut o paradoxală reacție pozitivă: aceea de a semnala organicitatea axiologică a epocilor de creație, solidaritatea istorică a creatorilor. Neglijînd sau răstălmăcînd tradiția, a determinat o mobilizare fără precedent în jurul ei. Valul '60 și-a propus, ca puncte de căpetenie ale acțiunii, actualizarea moștenirii literare, dezvoltarea conștiință a materiei literare permise, orientarea sa proprie în raport cu constelațiile acesteia. Marea poezie interbelică a trecut, sub formă de transfuzie, în singele poezilor afirmați în acel moment. O adîncă venerație față de predecesori s-a vădit nu doar în mentalitatea lor critică, ci și în lucrarea uneltelor lor. Lumea lecturilor tănuite din adolescența autorilor în cauză se fructifică într-o scriitură în care aportul înnoitor era nu o dată indiseernabil legat de sugestia prestigioasă a înaintașilor. Să fie oare diferită situația valului '80? Acesta a apărut în scenă printr-o gesticulație a emancipării, a de-

convenționalizării, a dezinvolturii ostentative. O retorică șocantă, ironica și orgolioasă, părea străină cît se poate de formulele continuității. Dar temeritatea aparent excesivă, a exponentilor săi (ii avem în vedere, și de data aceasta, în primul rînd pe poezi) e plasată pe fundamentul intertextualității, adică pe o cultură de forme preexistente, manipulate cu ingeniozitate pentru a se ajunge la o combinație nouă. Tradiția e stoarsă de sucurile sale și oferită sub chipul unor cocktailuri textuale inuzitate. Aceași grijă subiacentă față de tradiție, urmare a crizei prolefcultiste, se manifestă în conținut. Noutatea e mai mult a peisajului moral decît a celui strict expresiv. Nu trebuie să ne surprindă atitudinea conservatoare a optzeciștilor față de formă, reflexul lor restaurator, absorbînd frisonul ultragiului istoric, care poate sluji drept o explicație. Acești neoavangardiști impenitenți, păsînd pe lîna explozivă a unor efecte inedite ineputabile, precum niște fahiri ai unei poezii prin exelcență juvenile, își declară o stimă față de forme, pe care ar fi putut-o contrasemna tradiționalisții noștri de odinioară. Pillal sau Voiculescu. Ei amendează poezia modernistă, în termeni cu alții mai efi-

cienti, cu alții, orice s-ar spune, se ascund în carapacea ei, precum într-un cal troian. „Nu de forme are nevoie să se elibereze poezia de azi, scrie Mircea Cărtărescu, ci de marce eliberator de forme, remarcabil prin excesul de zel, *modernismul*. O poezie «nouă» ar trebui să nu împingă și mai departe mefiența formală a acestuia, ci să dea cititorului plăcerea de a recunoaște formele, să îi dea luxul, calmul și voluptatea de a se cuibări la picptul formelor, bucuria naivă de a se lăsa fermecat”. Nu ruptura deplină, nu sfîșierea dureroasă, ireversibilă constituie, așadar, problema raportului dintre promoția lirică ultimă și cele mai înaintate în vîrstă ale literaturii române de azi! Chiar dacă, așa cum li se întîmplă mereu noștilor îndrăzneți în cîmpul creației, poezii în blugi sînt din cînd în cînd invinși de excentricitate, abuz de stidențe, absurd etc., problema lor autentică e chiar examenul nouității. Ei încearcă a-l trece cu dexteritate, folosîndu-se, după cum am văzut, de armele adversarului (formele date), proclamînd abil că „eficiența clasicilor continuă să fie umitoare”, dar cu gîndul la propriile lor șanse de diferențiere, la propriul lor ideal de elasicizare. Avangarda face și ea parte din paradigmele utilizate (cu ea ar fi trebuit să înceapă catalogul lor), alinîndu-se unei tradiții *grosso modo*, care nu exclude, la nici un nivel, parodia ca mijloc de adaptare liberă. Alături de nădejde al tinerilor, prologuitorul lor suprem, tradiția, reprezintă totodată și dusmanul lor numărul unu. În spatele lor e spațiul mînos al formelor știute, nutritive, pe care-l acceptă cu înțelepciune, în față e spațiul liber, pe care trebuie să-l populeze cu propriile lor forme. Chiar dacă acestea rezultă din altele, precum acele biserică înglobînd în zidurile lor pietre cu inscripții antice, configurația finală trebuie să fie o *formă specifică*. Recunoașterea formelor vechi e doar o etapă în vederea cunoașterii unor forme noi, în absența cărora poezia, oricît de onorabilă, nu e decît un epigonism. Tactica integrării nu poate împieta asupra strategiei finale a diferențierii. Cu toate că au inversat atitudinea avangardisților față de tradiție, optzeciștii nu pot eluda confruntarea cu structurile acesteia, decisivă pentru destinul lor literar. Ritualul complicat al celebrării formelor vechi e, în fapt, un ritual de exorcizare. Inteligența, cultura și, mai presus de toate, talentul poezilor tineri de azi alcătuiesc premisele extrem de favorabile ale împlinirii lor particulare.

În limba noastră...

**În limba noastră Cantemir visează
Și este Domnul scrierilor vechi
Ce-n hatul țării pureza sint pază
Aceste scrieri Semn și neperechi.**

**O blană de cuvînt și-a pus pe gură
Pe oasele-i albite din alt veac
E Cantemir ecou fără măsură
Ne era neamul fără Cantemir sărac.**

**Îl tot citim în limba noastră toată
Pe Cantemir, pe Cantemir cel sfînt
Chiar dacă limba ni s-a tras pe roată**

**Prin Cantemir ni-e harta-ntr-oagă pe
pămînt.**

**Și de-au venit hotare cu de-a sila
În limba noastră Cantemir e treaz
„Descriptio Moldaviae” îi e copila
Și nici un hat nu-i este lui zăgaz.**

**În limba noastră Cantemir visează
Și este Domn al scrierilor vechi
Și-n hatul țării pureza sint pază
Aceste scrieri Semn și neperechi.**

EMILIAN MARCU

Evoluția literaturii implică schimbarea periodică a reprezentanților ei activi. E bine? E rău? În primul rînd e un fapt real. Chestiunea generațiilor se ivese în funcție de aprecierea fenomenului incontestabil, de încercarea de a-l lega de o scară de valori ori pur și simplu de a-l proiecta în zona umorală, fie de pe o poziție, fie de pe alta. Prezentul și viitorul ori trecutul și prezentul ori trecutul și viitorul (denumirea raportului e variabilă, precum desemnarea unei regiuni de pe glob, care beneficiază de mai multe nume) se întîlnesc constatîndu-și eterogenitatea. Se scrutează cu o suspiciune citeodată bine disimulată, alteori dată în vileag și împinsă chiar pînă la violența gestului contestatar. Pînă și cuvintele de incurajare adresate de cei vîrstnici tinerilor prezintă adesea un scepticism îngropat în subtext, ca un factor de risc asumat, al căui antidot poate fi scuza pedagogică. După cum elogiile adresate de către tineri înaintașilor lor nu scapă, de regulă, unei note protocolare, unui conventionalism sub care musteste dorința legitimă a performanței personale. Condescendență pe de o parte, datorie achitată cu mai multă ori cu mai puțină plăcere, pe de alta. O inefabilă ipocrizie precum o ambiguitate mireasmă a unei păduri imprimăvurate, compusă din emanările diverselor straturi vegetale, unele crude, altele vestede. E „un joc viclean din bătrîni”, cu rădăcini într-o psihologie colectivă. Uneori ruptura e atît de mare, încît „cearta” e deschisă, artăgoasă, utilizînd procesul de intenție, necolînd limbajul truculent. Romanismul, suprarealismul, grupul 47 din literatura germană au fost astfel de erupții dozoritoare, neînfrîmate. La noi, Junimea nu-și ascundea desconsiderarea față de ceea ce a precedat-o, iar în perioada interbelică, avangarda a agitat, cum îi stătea bine, steagul de hîrtie lipărită al nihilismului, după cum citiva copii teribili ai intelectului acut, în frunte cu autorul lui Nu, au mîmat învenerența față de „bătrîni” gloriosi. Tradiția se dovedea atît de solidă, instituționalizată, încît nimeni n-o putea clinti cu seriozitate. Accesul la valorile ei producîndu-se într-o casă cu toate ușile deschise, zi și noapte, îndreptățirea acestora (dreptul lor la existență) nu intra în discuție. A trebuit să vină o mare tulburare istorică, ce a produs o dramatică izolare a culturii române de propriul

Poeme de

Elena
Zarescu

Ora de taină

Fără seamă mireasma
în patrie
adieri infrunzite prin singele
nostru
subjiindu-se lutul aștrilor tineri

și aprindem semințe nevăzutei
planete
cocoșă tăcerii în oasele
piinii
invărate corăbii aduceri-aminte

poveri cu neliniști la răspintii
de greier
albatrosii subțiri petrec zăriștea
nopții
aburind universul singuratecul crin.

Și noi

Și noi, prietene, carne în carnea
pământului
leagănul
cald
viețuitoarelor ascunse-n orizonturi

vintul cel nou ne cuprinde
invăluit
în tăcere
cu noaptea călcind peste mări
de-ndoiată

rănită e adierea speranței
inconjurind
Kogaionul
roză plăpindă trestioarelor
inecate în ceruri

biciul auriu ne apropie
incăperile
anotimpului veșnic
îngindurat
arcuind
nebuloasele-n matcă

orbitoare, prietene, e carnea
pământului.

Călătorie

Lotca de aur prin deșertul tăcerii,
aburită e noaptea
bradului
tînăr,
gilgii ceruri în rădăcinile casei ;

sub tăpile arse zimții-aduceri-aminte,
apa dintii
mai strigă
ofranda
inhămaților vulturi la muntele tainei ;

și noi, trestioară, singuri pe lume,
astrelor-n urmă
podindu-ne
semne,
aprinșelor patimi cearcă le sintem ;

vislim în oceanul fără de margini,
inelul de foc
deapănă
bronzuri,

albastra planetă sfințind-o singele nostru.

Temeri

Am temeri pentru suflete migratoare
fragile
treierate de vint,
orologiul de piatră
nu-l mai ajunge
nici-un semn vindecă de cuvint ;

am temeri pentru voci tănuite
aburoase
trase pe roți,
păpădii retezându-și
coroana
rătăcitoare-n părinți și nepoți ;

am temeri pentru aștrii vinduți
decapitați
pe-o albă durere,
apa deșertului
cerne
singele trist al cămăii fără vedere.

Marius Tupan

REGĂSIREA

Teama lor că vor trebui să
caute pe la marginile sau,
poate, prin văile apropiate, se
spulberă imediat ce intrară în
orașel. Cimitirul era pe o colină
aproape de șoseaua ce venea
dinspre munte și pietrele acelea
albe, rinduite ca soldații la
paradă, puteau fi zărite și de
mai departe, probabil și-n in-
tunic.

— Eu, zise Koloman Urik,
fixînd cu privirea locul ce-l
trezise din muțenie — și traduce-
toarea se grăbi să-i talmăcească
însoțitorului — aștept cu
nerăbdare iernile înzăpezite
fiindcă, fie noaptea cît de lungă,
n-am niciodată impresia că-i și
întunecată. Nopțile înveșmîntate
cu omăt...

Tăcu — și-odată cu el și traduce-
toarea — înfigîndu-și de-
getele în învelișul canapelei.
Cercetînd semnele de circulație,
Măruș înțelese că nu putea vira
la stînga decît după un ocol,
reuși să se înscrie pe prima
bandă, apoi traversă podul ce
lega orașelul de colina spre care
trebuiau să meargă. Frînă,
trecu pe dreapta, hotărît să
ceară informații primului local-
nic întîlnit în cale, dar, cînd
vru să capete noi date despre
răposat, observă că Urik se
schimbăse brusc, și numai în
cîteva clipe. În adîncul ochilor
pîlpiau luminițe stranii, punînd
parcă și mai bine în evidență
cerculețele vineții ale orbitelor,
cu mult mai numeroase și mai
adînci decît în ziua precedentă,
cînd îl cunoscuse pentru prima
oară. În rest, se sunase stînge-
rea. Nici un mușchiuleț al
feței nu mai antrenă surisul
său blajin, cutele frunții înghe-
taseră ca și buzele ușor între-
deschise, lăsînd să i se vadă pe
alocuri dantura falsă. Remarca
slovacului cu privire la puterea
zăpezii de a alunga, fie și par-
țial, negurile, îl plăcuse atît de
mult, că ar fi vrut să-i aducă
și el unele argumente, reinviind
scene păstrate în ungherele me-
moriei, spre exemplu aparițiile
fantomatiche ale miresei în
trăsuri rubinil ori freamătul
fluzoriu al pădurii de mesteceni,
acolo unde se spune că diavolul
nu s-ar simți în largul său, dar
transfigurarea lui Urik, figura
lui pămîntie, îl obligase să-și
amîne orice cuvînt. Oare ce
zărise acolo, sus, de nu mai
putuse încheia fraza? Ce gînduri
il impresuraseră de-și pier-
duse atît de repede cumpătul?
Să fi fost șocul călătoriei la
care năzuise o viață întregă?

Abia în aceste clipe, așteptînd
momentul de relaxare al străi-
nului, Măruș reconstitua, cu
datele, e drept, sărace, istoria
unei călătorii. „Asta-i fotografia
de la înmormîntare, mi-au
dăruit-o camarazii lui“; „A
murit în Vatra D.“. „Era
ofiter...“, îi spusese bunica în
vreme ce se pregătea să moară.
„Trebuie să-l cauți și să-i
aprinzi la cap o luminare“. În-
chidea ochii mulțumită de pro-
misuniunile nepotului. Dar vremu-
rile tulburi care urmaseră pe
continent ca și alte piedici îl
obligaseră pe Koloman să-și
amîne mereu călătoria. Abia
cînd moartea îi făcea și lui cu
ochiul — într-o operație din
care supraviețuise ca prin mi-
nune — hotărî să nu mai întir-
zie.

— Poate-ți cazul să coborim
chiar aici, încercă traducătoarea
să alunge apăsarea care se ivise.
— A, nu, se trezi vorbind
Măruș, grăbindu-se și el să
umple golul ce-i stînjenea pe
fiecare în parte. Zăresc un
drum care duce chiar pînă acolo.
— Desfundat.
— Nu cred să fim nici primii
și nici ultimii care se interesează
de morminte.
— Pe ce vă bazați?
— Chiar pe numele acestui
orașel.

Dar nici cuvintele lui și nici
completările femeii nu imblinzi-
ră chipul rătăcit al străinului.
Să fi fost încercat de presimțiri
sumbre? Să fi fost de vină
călătoria epuizantă? Să-l fi
urmărit pînă aici Doamna cu
coasa și nu-i mai putea rezista?
Măruș își puse tot felul de in-
trebări fiindcă tăcerea lui Urik
il amețea pînă și pe el, fire
robustă și optimistă. Cu un gest
care venea mai degrabă dintr-un
sentiment al apărării decît dintr-
unul de teamă, răscui volanul,
apăsă pe accelerație și-n
cîteva clipe era deja la poarta
cimitirului.

O poartă simbolică, de altfel,
fiindcă drumul ca și orașul
peste care priveau acum păreau
să coboare la nivelul apei din
aproapie, în vreme ce colina
promitea să se înalțe — fixată
în spuzenia pietrelor — captînd
odată cu lumina și căldura
anotimpurilor toate substanțele
puritate de vînt. Oricine bănuia
că scara de piatră fusese turna-
tă de curînd, că balustrada, deși
ruginită, n-avea mai mult de
10—15 ani, iar bariera căzută la
pămînt semnaliza doar trecerea
într-un alt spațiu, nu însă și
accesul interzis. Cu același pas
sovăitor cu care se depărtase
de mașină, Koloman Urik urcă
treptele și la capătul lor, după
ce măsură de la un capăt la
altul cimitirului, gînguri:

— Zicea că-l sub piatră cu
numărul 99.

— 99, 99, reluă Măruș, cer-
cetînd la rîndu-i pietrele. Dar
nicăieri nu-i vreun semn, vreo
inscripție...

Se depărtă de cei doi, înaintă
în stînga, în dreapta și-abia mai
tirziu descoperi că între cele
peste două sute de cruci, doar
cinci aveau inscripții necomu-
ne, păstrînd numele a doi nemți
și trei români, celelalte, la fel
de albe și la fel de lucitoare,
erau săpate cu **Erou necunoscut**.
Iar din cei răposați, numai
unul căzuse în primul război
mondial. Toate astea cite des-
coperise nu le împărțise străi-
nului și, voind să-l ajute,
incepu numărătoarea. În dreptul
pietrei cu numărul 99 se
opri, respiră adînc, pregătîndu-
se să-l invite aici pe slovac,
dar, cînd îl căută cu privirea, îl
zări ingenuncheat în fața altei
pietre, cu lumina deși aprin-
să. Între el și Koloman se afla
acum traducătoarea, care,
ghicînd incurcătura, nu se putu
stăpîni:

— Nu două, ci patru cruci cu
numărul 99 pot fi înregistrate
aici, dacă pornim socoteala din
fiecare colț al cimitirului. Și,
dacă luăm în seamă cele două
loturi, despărțite de alee, și
schimbăm ordinea, putem obține
chiar opt.

— Ideea asta m-a încercat și
pe mine, îi confirmă Măruș, dar
nu-i singura care mă pune în
incurcătură. Am vago impresie...

Dar asemenea lui Koloman la
momentul evocării iernilor în-
zăpezite, Măruș nu-și putu
încheia fraza, fiindcă slovacul,
iluminat parcă de flacăra care
pîlpia în iarbă, se ridică și le
vorbi cu o voce dezamăgită:

— Mă înșel eu ori crucile sint
de curînd înfipte aici?

Bănuiala sa fu curînd confirma-
tă de intententul care apăruse
în cimitir pentru a le fi călăuză.
Tot de la acesta aflară că-n
Vatra D. mai sint și alte cimiti-
re ale eroilor, că nu există un
loc pentru răposatii primului
război mondial și un altul pen-
tru răposatii celui de-al doilea
război mondial, că străinii n-au
un cimitir al lor, dovadă și
acesta în care se află, cel căzuți
pe același cîmp de luptă își
dorm somnul de veci în apropie-
re, fie ei români sau nemți,
slovaci sau unguri. Ispitit în
mai multe rînduri de Urik, in-
tendentul avu o străfulgerare în
priviri și chipul îi iradie puter-
nic:

— La patruzeci kilometri
de-aici se află, într-adevăr, un
cimitir numai al militarilor. Din
cite știu, cei mai mulți căzuți
în primul război mondial. Acolo
trebuie să fie ce căutați.

Imediat ce i se traduse, slo-
vacul avu un tremur al feței —
amăgirea îl lua iarăși în primire
— dar numai după cîteva clipe
ochii lui coborîră dezamăgiți.
— Domnul Koloman — talmăci
femeia după ce-l ascultase
se cu luare aminte — spune că
bunicul său a luptat pe-aici,
dar n-a murit pe cîmpul de
bătălie ci în spital.

— A! exclamă intententul.
În spital!

— Deci n-avea cum să fie în-
gropat acolo, gîndi cu voce tare
și Măruș, chiar dacă avea de-a
face cu un cimitir special pen-
tru militari.

— Militari sint în toate cimi-
tirele din Vatra D., reveni in-
tendentul. Era soldat?

— Ofiter, răspunse slovacul
prin intermediul traducătoarei.
A murit cam la o săptămînă
după ce a fost rănit.

— Trebuie cercetate fișele în
spital, fu de părere femeia.
Pe chipul intententului se
iscă o grimasă.

— Va fi pierdere de vreme.
Spitalul cel vechi a ars din
temelii, cel nou, care s-a ridicat
pe același loc, din cite știu,
n-are decît arhiva proprie. În
urmă cu cinci ani, un alt echi-
paj, avînd cu el o nemțoaică...

— Deci sinteți de părere că
numai la fața locului mai putem
nutri ceva speranțe?

— Speranțe! oftă intententul
dezarmat. E datoria fiecăruia
să caute...

Ar mai fi vrut să spună ceva,
dar, luînd seama la străin care
părea sincer impresionat de fră-
mîntările românilor, se opri,
continuîndu-și fraza, după toate
aparențele, în gînd. Ceva mai
tirziu, arătînd cu degetul sub
mal, glăsui:

— Acolo e un cimitir mai
restrîns. Sint și nume de străini
dar în nici un caz luptători în
vreun război.

Rugînd să i se traducă, slo-
vacul fu cel dintîi care excluse
posibilitatea mormintului căutat
în acea parte.

— E îngropat pe o colină, are
crucea cu numărul 99, acolo
unde mi-arătați nu cred să fie
mai mult de 50 de morminte,
talmăci femeia.

— Patruzeci și șapte, preciză
cu exactitate intententul.

Făcu apoi o pauză, aflat ca și
ceilalți trei în incurcătură, după

SECVENȚE LIRICE

Nechematul înger

lui Nichita Stănescu

De departe venise îngerul nechemat.
Venise devreme și poetul miniat
ii spuse:

— Lasă-mă, mai am de scris citeva
vise.

Dar îngerul deodată se-nroșise.
(și îngerii se minie uneori).
— Nu înțelegi că nu-mi pasă de
tine?

Am venit să te ridic de subsuori,
să mergi cu mine.

— Nu, spuse poetul. Tu nu ești
îngerul meu.

Tu ești un simplu ecou
de creangă ruptă undeva departe

— Te-nșeli, îi spuse îngerul,
mijindu-și ochii de licurici.

Nu sint o creangă ruptă departe
Eu sint o creangă întregă

de moarte.

Și sint aici.

Fidelitate

Infășată în propriul
contur de ființă, și de aer,
eu nu pot fi decît aici,
lingă mine, lingă umbra,
lingă pasul meu.

Gîndul,
alergător de cursă lungă,
e singura piesă detașabilă,
partea de ciine credincios
din mine,
cea pe care o alung,
o bruschez,
o gonesc peste coclauri,
cea care vine înapoi
de la capătul pămîntului,
tăcută, supusă,
lingîndu-mi mina.

OANA KADAR

care, adunind datele cu voce tare, zise :

— E îngropat pe o colină... mort în primul război mondial... ofițer slovac... rănit mai întâi... transportat de camarazi... Stați așa, m-am prins ! Nu era de ritul nostru.

Făcu semn tuturor să-l urmeze, urcând cam vreo cincizeci de metri, - în apropierea pădurii, exact acolo în locul de unde orașelul se putea zări în întregime.

— Între clădirile vechi și blocurile înalte — folosi iarăși brațul — există o singură iarăși intrare spre cimitirul catolic. Nu-i deloc greu de găsit. S-ar putea să aveți noroc. A, da, scăpă el vremelnic de o mai veche amnezie, deși nu-i parohia mea, am aflat că-s și-acolo ceva eroi necunoscuți.

Dar ceea ce pentru interdent era atât de simplu, pentru cei trei veniți, totul se arăta extrem de complicat. Orașelul vechi, amăgindu-te de la distanță, te zăpăcea cind erai în mijlocul lui. Străzi întortocheate și înguste te ispiteau și te aduceau în punctul de unde porniseși, imobile curioase, porți impresionante, terase răsucite te făceau să crezi că te afli în alt timp și pe o altă planetă. Ceva se schimbă sub ochii lor, o mină nevăzută remodela fațadele, adinca pivnițele, înălța temeliiile, sporea veritabilele și năruia chioșcurile în care cîntase, probabil, fanfara ori se dăduseră în spectacol corurile de bătrini. Stăruia peste orașel un aer apăsător și tainic în același timp, în ciuda peisajului care părea atât de primitor. Bazându-se pe simțul său de orientare, Măruș ignoră ajutorul cuiva, dar cind înțelese că nu se vor putea descurca, apelă la primul trecător.

— Eu am venit aici la odihnă ! îl fulgerară privirile bătrînului care se crezuse ironizat. Păstrați glume din astea pentru ai dumneavoastră !

Nici următorul — tot un bătrîn — nici cel de-al treilea întrebat nu fură dispuși să-l lămurească.

— N-or fi toți venetici aici ! se enervă femeia, convinsă că li se întindea o cursă. Ori, poate, nu există nici un cimitir în mijlocul orașului.

— Gîndești ca intendentul acela...

— Întreg la minte nu era de cunoștea atât de bine repartiția morților în Vatra D. și-n împrejurimile ei.

— În logica lui n-am simțit nici cea mai mică fisură. — Oamenii ca el sînt teribil de coerenti în nebunia lor. Se și văd fericiții locuitori ai celui-lalt tărîm, aleși să nu împartă gloria cu nimeni.

— Mî s-a părut, dimpotrivă... — Ați văzut călăuză, îl intrerupse femeia, tot mai enervată, care să nu-și prezinte pînă și bălțile putrede ca loc de tîmăduire ? !

Nedorind să sporească discuția pe acest făgaș, Măruș îl studie cu coada ochiului pe străin. Broboanele spuziseră pe chipul său, deși nu era vorba de vreo zăpușeală. Simțind că i se aștepta verdictul, nu întîrzie să-l pronunțe :

— Înțeleg că nu mai e nimic de făcut. Mulțumesc din inimă pentru ce-ați făcut ! tîlmăci femeia.

— Trebuie să-l găsim ! se îndirji Măruș.

— Tot mai sperați ? îl întrebă femeia.

— Absența localnicilor și starea noastră precară...

În vreme ce Urik, pierzîndu-și orice speranță, încerca să-și acopere dezamăgirea cer-

etînd bizarele construcții, femeia se răfuia, de la distanță, cu intendentul.

— Măcar de-ai fi dat un număr, măcar de-ai fi precizat ce imobile ce află în apropiere !...

Și-n vreme ce ea arunca toată vina în spatele celui care se dăduse călăuză, Măruș fu mușcat de un gînd. Unde se aflau ei acum ? De bună seamă într-un loc unde măcelurile fuseseră nenumărate pe-aici. Nu cultul morții îl aveau localnicii, ci pe cel al vieții. Firesc, nu se deschidea nici o stradă largă spre cimitir, toate cite-i erau prin apropiere îl ocopleau, dădeau înapoi, se furisau spre centru, și putea paria că intrarea carelor mortuare în el se făcea dinspre pădure, ivită acolo, sus, pe esplanadă.

Cu semnul discret al victoriei în virful degetelor, le făcu semn să-l urmeze. Într-adevăr trecerea spre cimitir era printr-o cărăruie strîmtă, întortocheată. După vreo sută de pași, descoperiră, tot pe o colină, dar ceva mai scundă decît prima, îngrămădit, marcat de tei, paltini, liliacei, pruni, cimitirul de care le vorbea intendentul. Chiar în acel moment, era slobozit un scriciu în groapă. În jurul lui suspină o mulțime descumpănită.

— Exclus să-l găsim aici ! se îndoi femeia și traduse imediat străinului.

Koloman mormăi ceva, dar traducătoarea găsi de cuviință să nu mai tîlmăcească.

— Trebuie să nu scăpăm nimic din calcul, o avertiză Măruș, și, mai ales, să-l dăm sentimentul că am făcut tot ce-am putut.

— Mi-a mărturisit deja că sîntem peste așteptările lui. Avea o cu totul altă imagine asupra noastră. Cit privește mormintul bunicului său...

— A renunțat ?

— Presimțea mai de mult eșecul, dar faptul că onorează mesajul bunicii, îi dă o oarecare împăcare.

— Trebuie să capete mulțumirea deplină, hotărî Măruș.

Și, cerîndu-i străinului să scrie numele bunicului pe o hîrtie, se grăbi să caute pe intendentul acestuia cimitir. Surpriza îi fu pe măsura hotărîrii sale : intendentul fusese martorul măcelului din 1917. Mîntea îi lucra încă bine, amintirile îi veneau limpezi, pe ani și zile.

— Din primul război mondial... Frantisek Pola... slovac... rănit... ofițer... — legă bătrînul datele între ele ca și celălalt intendent — îngropat de camarazi... numărul 99... Da, numai aici putea să fie îngropat.

În ochii lui Măruș năvăli o lumină puternică. Da, ăsta era secretul vieții : nu trebuia renunțat niciodată. Și ce mult se va bucura Urik !

— Am avut și cehi, și slovaci, și nemți, și francezi, continuă bătrînul, făcîndu-și ordine în amintiri.

— Cum ați avut ? se interesa femeia venită în apropierea celor doi.

După toate aparențele orb, intendentul nu o măsură, cum se așteptase, ci cercetă răbdător adîncurile întunericului în care sălășluia.

— Unde-i locul lor ? Unde-i poziția în cimitir ?

— În care cimitir ?

— Cum care cimitir ?

— Păi morții noștri odihnesc acum în zeci și sute de cimitire. Au venit pe rînd, le-au ridicat osemintele.

— Osemintele lui Frantisek Pola n-au fost ridicate.

— N-a avut rude, n-a avut prieteni ?

Femeia se uită la Măruș, iar acesta înspre cruci.

— Au venit.

— Au venit prea firziu. Frantisek Pola nu mai trăiește la noi.

Ciudatul limbaj al bătrînului îl surprinse pe Măruș.

— Dar unde credeți că ar putea trăi ?

Un oftat adînc îl făcu pe intendent să se scuture pe picioare. Cercetînd cu aceeași concentrare adîncul întunericului, de parcă în aceste clipe lumina mormintelor, glăsu cu incetincală :

— Aici morții se primenesc mereu. E cel mai viu cimitir din cite există. N-au timp să-și facă unii somnul, că sînt treziți și duși în altă parte. Apar alții mai proaspeți, și, de cînd mă știu eu, am fost martor la cincisăse primeniri. Dacă nu mă înșel Frantisek Pola făcea parte din primele rînduri.

Apoi se făcu liniște. O liniște mormintală, de cimitir. Se retrăseseră toți cei care fuseseră găsiți aici. Se retrăsese și Koloman Urik, bănuind din discuțiile celor trei că șansa nu era de partea sa. Dar nu în afara cimitirului se retrăsese ci în apropierea unei pietre uriașe sub care, suna inscripția, odihneau cei fără de nume și neam. Cocirjat, tras, supt, cu ochii împăienjenți, slovacul părea să fi ajuns la hotarul propriei sale vieți. Ascultînd explicațiile femeii, se hîrci parcă și mai mult, ceru hîrtia pe care scrisese cu propria sa mină numele bunicului, o trecu deasupra luminării și flacăra spori cu fiecare clipă.

Ceea ce se întîmpla cu el, însoțitorii lui aveau să afle după vreo două zile. Sportiv, flacăra desenă citeva cercuri în aer, literele se destrămară, cerneala se descompuse, hîrtia se innegri și din toate acestea se iscă un duh care căpătă statura unui om înalt, blond, înzestrat cu cizme, epoleti și-o baionetă. „El e” bițigul Urik, seamănă atât de mult cu chipul pe care mi l-a descris bunica. Recunoscut, Frantisek Pola lovi pămîntul cu baioneta și sub picioarele lui Koloman se căscă o prăpastie. Temător că va fi înghițit de ea, slovacul se prinse cu miinile de piatră, se rugă pentru cei doi copii ai săi, și poate că multe s-ar mai fi întîmplat dacă traducătoarea nu l-ar fi scuturat de umeri :

— Ce faci ? Ai nevoie de un medic ? Morții cu morții...

— Da' eu unde mă aflu ?

— În Vatra D. Ai făcut tot ce ți-a stat în putere.

— Mulțumesc ! Voi ați făcut mai mult decît mă așteptam.

— Abia e începutul. O să-l mai căutăm.

— L-am găsit, surise învîns — victorios Koloman Urik. Mi s-a arătat în clipele astea. Trăiește !

Privea cu aceeași insistență flacăra. Nimicise hîrtia, cerneala, numele. Ceara era și ea la jumătate. Cînd o pală de vînt se-abătă pe-aici și stinse sabia de foc, străinul avu o tresărire. Ridică mai întii capul, și-n mișcare figura i se insenină la un gînd secret. Trase aer în piept, adînc, puternic. Făcu primii pași : drept, hotărît. Încordă brațele pregătindu-se ca o pasăre pentru zbor. Își reluă mersul firesc.

În cele din urmă, Koloman Urik putea fi ușor confundat cu vilegiaturistii apăruiți în Vatra D. pentru întremare. Căci, voinđ să-l păcălească mai devreme, aflîndu-l un punct vulnerabil, moartea se preocupă cu o nouă aminare.

Poeme de

Petru
Novac
Dolângă

Vis fraged

Mă-ngenunchează razele de lună,
din ochiul șarpelui curge lapte ;
fruntea cu mina nu ți-o pot atinge
păcatele de ceară — au fost șapte.

Urzile din nervi s-au mai rîrit,
limba clopotului astral e albă —
lungi și semețe coarnele de cerb
au rupt a nopții neagră salbă.

Clepsidra visului s-a oprit subit
bunfîța-mi înfige ghearele-n obraz,
funia de aur începe să se deșire
în piept imi bate un imens talaz.

* * *

Tristă și blindă mioară
floarea mea de spini,
lumea stă să-nflorească
în virfuri de crini,

în virfuri de crini.

Mușcată de peste tinzi
frîntă-n roșii spume,
nu mai sparge în oglinzi
lacrima din lume,

lacrima din lume.

Leac

Neîngăduită și albă-iluzie
mereu strigată povață —
o l jderul somnului meu
grijuliu s-acoperă la față ;

hain și nervos zornîndu-și
ochii sticloși și răi
se cațără cu încăpăținare
pe genunchii și sinii tăi ;

duhul se izbește de grindă
troznesc căpriori de fag —
se-nalță spuma roșie a zării
mino ta se reazămă în prag.

Candoare

Privește, în coșul pieptului meu
zăpezile albastre au crescut
cu peste un lat bun de palmă ;

vai, carnea-mi de pe tălpi și
chiar cea de peste glezne
s-a umflat cumplit și e vinătă.

Mana fragedă a buzelor voastre
am simțit-o greu căzînd deasupra
umerilor juliți și peste creștet ;

iar în membrana timpanelor mele
a început să bată ritmic
răsuflarea caldă a copiilor mei.

Luceafăr de zi

Rece și surdă
marea lacrimă a cerului
s-a spart
în piscurile umerilor mei.

Vaajii ! fiule
și-a crescut barbă sură
și gîndurile albe
nu s-au copt
în capul tău.

Ei — măicuța mea —
ar fi trebuit să vezi
cum izvoarele lunii
au înflorit bolborosînd
în pintecul meu de jar.

O, ascultă — precucernico —
cum vorbește prin ceruri
blinda carne
luceafărului de zi.

Acum, cînd dă iarba

n-am voie să urc decît odată
cu mugurii
cu pomii iute înverzînd
cu iarba rotitoare și flexibilă
cu riul care rupe malurile
toate acestea
lacrimi fericite ale universului
acum,

cînd dă iarba
și deșertul se retrage
în cochiliile lui de calcar

Priveliști blînde

de atunci au crescut
brusturi
pe maidanele dragostei,
de atunci
am început să trăiesc veșted
urcînd și coborînd
cu pasul greu

tot mai greu
lumea visului uitat,
de atunci au crescut
brusturi

pe maidanele pe care speram
să le preschimb
în blinde priveliști

Cu încredere

Așa cum cerbul adulmecă izvorul
tot astfel și eu

îți presimțeam pașii apropiindu-se
mișcînd ierburile ca o șopîrlă aurie.

Diligența nopții disperate
fugise la marginea lumii

în timp ce noi
cu miinile obosite

începeam să ne privim din nou
cu aceeași încredere și speranță.

DORU GEORGESCU

TEATRU

Viziuni cu orice preț

Două ar fi, în principal, schimbările de „viziune” pe care regizorul **Petru Ionescu** le operează în spectacolul său, de la Teatrul „Ion Vasilescu” din Giurgiu, asupra înțelegerii textului cu **O noapte furtunoasă** de I.L. Caragiale: una, ține de relațiile dintre personaje; cealaltă, de spațiul în care se petrece acțiunea. Cea dintâi are în vedere poziția Vetei față de ceilalți eroi și în desfășurarea evenimentelor. Ea este, conform opiniei regizorului și interpretării date de **Anca Aleksandra**, ființa puternică din micul univers al lui Jupin Dumitrache, ea, stăpînă pe sine și dezinvolată, privind calmă și ușor plictisită în jur, poruncește în casă, chiar și în amorul ilicit cu Chiriac. Vampă (de mahala), blondă (o coafură din zilele noastre pe care și-o tot smucește, pare-se provocator, într-o parte și alta), îmbrăcată în neglijă, ea îl fierbe pe toți, atrăgându-i cu o rece și îngimfată superioritate. Sigur, o propunere. Problema este, însă, în ce măsură această propunere relevă alte sensuri ale cunoscutei piese caragialești sau, măcar, în ce măsură sînt viabile scenice. În ce mă privește, înclin să cred că ea nu numai că nu aruncă o altă lumină asupra lumii lui Caragiale, dar, marginală, o lasă, în cel mai bun caz, să se dezvolte pe făgașul arhicunoscut atunci cînd nu-i contrazice, elementar, logica. Poate părea ciudat, dar conferindu-i un asemenea caracter Vetei, relațiile sale cu ceilalți personaje și în primul rînd cu Chiriac capătă un strident accent obscen, vulgar, prin totala falsitate a atitudinilor. Pe de altă parte, oricît ar dori regizorul să o transforme pe Veta în catalizatorul acțiunii — slavă domnului, genialul Caragiale nu s-a repetat niciodată, iar Veta este cu totul altceva decît Zoe — faptul e cu neputință, iar urnarea nu este decît o plătire a celorlalte caractere între un agresiv neadevăr și o platitudine vulgară. Jupin Dumitrache, în interpretarea lui **Aurelian Napu**, aduce o altă imagine a cherestegiului: e înalt, slab și încovoial, foarte agresiv, dealtfel. Numai că apoi totul se oprește aici: agitația lui nu convinge, își scoate o sabie ridicolă parcă pentru o bătălie cu țînării, se izmenește strident ca o fantomă ce-ar vrea să înspăimînte pașnici călători. Nae Ipingescu, intrupat scenic de **Andrei Peniuc**, nu e decît șters, bășos din neîndeminarea artistică (scena citirii gazetei este, cred, cea mai plătită din cite am văzut pînă acum). **Ovidiu Gherasim**, masiv, cu ochi sclipind de „amoare” pentru Veta, cu toată ponderea și încercarea de a da credibilitate eroului, nu poate realiza decît un Chiriac pe o unică linie. Și **Vasile Toma** în Rică Vent., și **Mirela Nicolau** în Zița, și **Ghe. Dobre** în Spiridon, incurcați, bănuiesc, de răsturnarea propusă de regizor, nu și-au găsit motivațiile interioare ale personajelor pentru a le construi măcar credibil. Comicul lipsește cu desăvîrșire, iar cînd este dorit cu orice preț cade într-o vulgaritate greu de acceptat. Păruiala dintre cele două surori, aruncarea pantofului peste gard, scena Chiriac-Veta ating o grosolanie rar văzută vreodată.

Am ajuns în felul acesta la cea de-a doua schimbare de viziune: cea asupra spațiului de desfășurare a acțiunii. Printr-o construcție de mucava dintre cele mai școlărești — scenografia, ca și ilustrația muzicală, aparține tot lui Petru Ionescu — este imaginat pe scenă un interiorul casei lui Tîrnic, ci curtea și veranda ei. Care a fost scopul artistic nu l-am putut afla nici pînă la cîderea cortinei, dar știu care a fost rezultatul unei asemenea „fantezii” regizorale: o totală ruptură între textul lui Caragiale, între cuvînt, întimplări, și locul scenic în care se petrec. Voi da un singur exemplu: cînd Rică trebuie să fugă, îndrumat să iasă afară, pe binale, spre poartă din fundul curții, el se află în curte, la doi pași de poartă și intră în casă... pentru a fugi afară!

Teror, cînd nu supără prin vulgarități, **O noapte furtunoasă** în regia lui **Petru Ionescu**, la teatrul din Giurgiu, nu are capacitatea de a pune în valoare nici excepționalul text caragialesc, nici calitățile actorilor din trupă.

MIRUNA IONESCU

FILM

Comedie cu tineri

Lumea copilăriei și a adolescenței reprezintă pentru regizoarea Elisabeta Bostan și scenarista Vasilica Istrate un tarim artistic deosebit de fertil și pentru a dovedi aceasta ar fi destul să dăm aici lista filmelor semnate de cele două autoare, listă a tot atîtea succese ale cinematografului noastre. Niciodată ca pînă la recentul **Zîmbet de soare** plăcerea de a povesti în imagini cinematografice nu s-a arătat atît de mare, de inspirată și de dominantă incît să releve o capacitate histrionică, o inventivitate parodică și o subtilitate a didacticii atît de măiestrite. De la realitatea diurnă a unei clase de liceeni aflați în pragul bacalaureatului și pînă la aventurile acestora în spațiul fanteziei, în căutarea prințesei (identificată în persoana unei colege, „Zîmbet de soare”) trecerea se face după ritmul visătoriei, al jocului, al muzicii, și, nu în ultimul rînd, după legile ingenios fructificate ale comediei de tip parodie. A nu se da cuvîntului **parodie** o altă accepție decît aceea a sensurilor benefice ale basmului prezent cu personajele sale tradiționale, cu intriga și conflictul de rigoare, și de asemenea a preluării structurii aventuroase a povestirii preocupate de **proba performanței**. După ce parcurgem primul capitol al narațiunii, prima „copertă”, de fapt, descoperim o imensă energie ludică a cărei dezvoltare preia schema basmului, cum arătam, ducînd povestea înainte, pregătind-o pentru scena unică a petrii fetei împăratului și a admiterii de către acesta a căsătoriei.

Obstacolele, ca de obicei în asemenea scenarii mitice, sînt mai importante decît orice. Ca s-o obțină pe Zîmbet de soare, Petrică trebuie să facă dovada calităților sale de excepție și să-l învingă pe Inorog, o făptură care, așa urîtă cum e, aspiră la iubire. Cînd o va avea, spune filmul, își va răpăta liniștea. Iată cum elementele imaginației fantastice concurează la realizarea unei ambianțe de suspens, evident de suspens comic. Inorogul are în subordine trei zmei netoți incapabili să i-o aducă pe Zîmbet de soare. Petrică, membru al formației muzicale „Zîmbet de soare”, se preumblă cu o mașinuță zburătoare către castelul împăratesc, doar-doar va putea cuceri inima frumoasei. Pe acest traiect sînt și citeva amestecături și zîțiva pași bătuti pe loc, însă, odată prins tonul, comedia ne fură și ne încintă, peripețiile se țîn lanț, anecdotica are farmec, personajele sînt amuzante, iar finalul verosimil (minus citeva scene de luptă cam confuze).

Primul personaj al filmului, în ordinea importanței lui pentru stabilirea „codului” parodie, și, de asemenea, pentru valorile interpretative frapante mi se pare cel jucat de Mircea Diaconu. Acest ineputabil actor, hărăzit să facă adevărat pînă și un împărat ce nu se ia în serios, dejucînd deci tocmăi „seriozitatea” lui, accentuînd aerul autoritar și ineditabil, dar răpus totuși de îndoială cînd e în pericol liniștea împărătesei și viața copilei lui, dă filmului timbrul exact, adecvat. Împreună cu Mircea Diaconu, Carmen Galin suferă pentru Zîmbet de soare — care va evada din temnița unde o închisese tatăl —, suferă mămește, în tăcere, știut, luîndu-și din cînd în cînd curaj, curajul de nevastă ascultătoare și suspusă. O prezență zîmbitoare — Bianca Brad (Zîmbet de soare). Un Petrică simpatic, dar jucat cu o suficiență juvenilă de către Tudor Petruț.

Colegii lui Petrică participă la atmosfera de basm muzical precum cele șase surori ale fetei, alese ca niște raze de soare, și filmate de Ion Marinescu într-o lumină zeiască. Decorurile lui Dumitru Georgescu au dramatism, în stilul parodie al filmului (vezi vîgăuna Inorogului). Ca de obicei, energică și bine articulată ritmic — muzica (de film) semnată de Marius Teicu, Montat de Cristina Ionescu, filmul are un nerv special: de la scurte prim-planuri, la secvențele anume lungite. Un film cu tineri, un film tînar.

IOAN LAZĂR

PLASTICĂ

Plasticitate și retorism

Desigur, nu ne vom referi aici la acea „plasticitate” atributivă, constituind o calitate stilistică implicată în procesul artistic al cuvîntării elocventice. Dimpotrivă, sîntem invitați la o plastică substantivată în care **literalmente** retorismul este inclus.

Această reconsiderare a termenilor ne este prieluită de recenta expoziție picturală, de la Sala „Dalles”, a lui **Teodor Moraru**. Succintele sale note biografice ne indică vîrsta deplinei maturități, a unei jumătăți de secol, din care ultimii douăzeci de ani au fost dăruți activității plastice, acestora adăugîndu-li-se și anii de studii, odată cu absolvirea în 1968 a Facultății de Arte Plastice a Institutului Pedagogic din București, facultate alintată peiorativ în lumea studenților plasticieni cu titlul „Sorbonica — de termen redus”. Participarea artistului s-a evidențiat, însă, în numeroase expoziții colective și de grup, din țară și din străinătate, culminînd prin obținerea unor marcante distincții, precum Premiul pentru pictură acordat de revista „Arta” (1980) și Premiul criticii (1986). Reintors de curînd dintr-un „séjour” parizian, pictorul ne apare animat de o vechementă super-romantică sfișietoare și demolantă, proferînd, în actuala sa expoziție, cu patosul expresiei stridente și crispate, un discurs al concretelor tulburente, o nenoiimă cromatică în care forma se decantează dificil. În mod paradoxal, este evident efortul distilării unor esențe urmărind indeosebi drojdia lucrurilor și semnificația lor, coborînd pînă la simbol.

Metamorfozele propuse nu au profilul armonios, nici nu țînjesc spre valoarea estetică, în sensul ei, consacrat, ci alcătuiesc deconcertant un reliefuri evasiamorf de vestigii arhitectonice și moaste devălmășite, sintetizînd în intenție o artă a molozului și a nenoiimitului. Pentru un asemenea efect, socot, că nu ar fi nevoie de atîta strădanie și efort interpretativ, într-o furie coliană ce comportă atît „lut isterizat”, cum bine l-a caracterizat criticul Andrei Pleșu. De altfel, în catalogul expoziției prezente, același critic ne avizează că „Artistul pare din ce în ce mai puțin preocupat să-și seducă publicul”, preferînd o confesiune brutală, dură și necomplementară — „un soi de sălbăticie asumată, sătulă de cumințenii și calofiliilor”.

Totuși criticul refuză să categorisească acest soi de „expresionism” pentru că, justifică el (!): „nu avem de a face cu un strigăt, ci cu o despuieră”. Dar, în ciuda faptului că bacovianul vers „Auz materia plîngînd” a transferat în viaținea mitică a unui Marsias deconcertat (care, în fond, prin virtutea aceleiași sinestezii, e insuși simbolul și instrumentalizarea lamentului), o asemenea manifestare citează acea „estetică a urîului” de la începutul secolului, ilustrată de Kirchen, Nolde, Heckel sau Rottluff și prin a tel „strigăt de lup” al eului bicuiit” împotriva ipocriei burgheze, curent care promova răcnelul socani printr-o infuzie vituperantă a culorii și o neglijență formală, detestînd „arta mută” a impresionismului, cum și măiestria renașcentistă. Numai că o asemenea frenezie își avea raționamentul ei și a cunoscut o expansiune de grup, cu un amplu program al curentului respectiv, în vreme ce impulsul plasticizat al lui Teodor Moraru, tardiv și imitativ, trebuie să-și alezeze premisele și argumentele transformînd eventual izolarea în originalitate. Orice artist modern, cu tentație „avangardistă” de orice formulă este chemat să-și teoretizeze arta, dacă vrea s-o impună. Cu toate că — vorba Ecclesiastului — nimic nou sub soarele Plasticeii! Cit priveste despre o retorică așa-zis spontană a impulsului psihic imedial, pentru a se bucura de un succes (pe care mai la urma unei artistului are dreptul a și-l refuza!) vorfeul Quintilian, preluîndu-l pe Cicero, prelîncea unei bune „improvizații” o îndelungă pregătire!

TUDOR GEORGE

La Iași Pentru spectatorii de mîine

Mutul într-un nou local — o adevărată bijuterie arhitectonică — Teatrul pentru copii și tineret din Iași a intrat, totodată, și într-o nouă etapă a devenirii sale artistice. Literatura pentru copii și tineret este un spațiu deosebit de generos, iar chestiunea care se pune în acest caz este legată de alegerea a ceea ce e reprezentativ și cu impact într-un anumit moment, într-o anumită perioadă, ne declară Natalia Dănăilă, directoarea acestei binecunoscute instituții artistice. De asemenea, literatura pentru copii și tineret este un domeniu deosebit de diversificat, de bună seamă pe măsura categoriilor de vîrstă ale copilăriei, adolescenței, tineretului. Toate acestea înseamnă exigențe sporite, flexibilitate, idei regizorale mereu noi, dinamice, căutări ca și cum mereu ai fi la început, ca și cum mereu ar trebui s-o iei de la capăt. Aria de spectacole a Teatrului pentru copii și ti-

neret „Luceafărul” din Iași se întinde de la spectacolul de marionete pînă la cel de teatru clasic sau modern în știutele înțelegeri ale cuvîntului și ale practicii scenice. Preocupări vechi și mereu re-luate în plan superior în acest teatru ce datează încă din 1949, titulatura de teatru pentru copii și tineret fiindu-i atribuită în 1973, iar denumirea de „Luceafărul”, din 30 decembrie 1987 cînd a avut loc spectacolul de inaugurare a noii clădiri. Despre noile orientări ale acestui teatru edifică și spectacolul inaugural care a cuprins un montaj literar cu titlul „Sîntem ceea ce iubim” (după Nichita Stănescu), precum și un grupaj de cîntece, versuri, momente de teatru. Pe afis, mai ales în zilele de duminică, se află piese ca „Sinziana și Pepelea”, „Albă ca zăpada”, „Chirița în Iași” etc. Adică realizări teatrale ce pot fi mereu văzute și revizuite fără a-și pierde din mesajul emoțional, din fiorul artistic.

Este o sarcină deosebit de importantă a trupei teatrului nostru de a descoperi mereu noi sensuri unor opere care încîntă copilăria de generații și generații. Joia, sîmbăta și duminica, seara, afisul cuprinde spectacole de tineret pe care organizatorii lor le numesc, pur și simplu, „spectacole de familie”. În restul seriilor și după-amiezile sînt jucate spectacole pentru școlile și liceele din Iași. Interesant e faptul că din bogatul repertoriu, conducerea școlilor, organele și organizațiile U.T.C. din școli pot alege spectacolul dorit. Asemenea colaborare cu efecte educaționale directe se realizează de cinci stagii, interesant fiind și faptul că teatrul își desfășoară stagiunea și în funcție de opțiunile acestor colaboratori. În repertoriul permanent, de interes pentru populația școlară, sînt piese de V. Alecsandri, dramatizări după Sadoveanu și Mark Twain, piese de Dumitru Radu Popescu (de pildă „Mări sub pustiuri”) și de alți autori dramatici sau de proză (pentru copii, de exemplu, „Fram ursul polar”, „Dum-

brava minunată”, „Pinochio”, „Mary Poppins”, „Motanul încălțat”, „Magazinul de jucării”). Pentru sala mică, recent dată în funcțiune, teatrul pregătește pentru preșcolari și școlarii mici dramatizări ce încîntă imaginația copiilor: „Micul print”, „Capra cu trei iezi”, „Pungula cu doi bani”, „Frumoasa din pădurea adormită”. Recent a avut loc premiera cu dramatizarea după basmul „Harap Alb”. Se află în pregătire „Omul invizibil” (dramatizare de Paul Cornel Chitic) și „Neamul Soimăreștilor”. Deci, repertoriu bogat, lucrări reprezentative, cu forță educativă, de interes pentru toate categoriile de copii și tineri într-un teatru în haine noi.

Tot ce facem noi, ne spune Natalia Dănăilă, tot ce facem, de la implicarea copilului și tînarului în spectacol pînă la modelarea gîndirii și educația estetică înseamnă și pregătirea pentru receptarea la modul superior și asimilarea culturii.

EUGEN MIHĂESCU

Miniaturi textile

70 de artiști plastici din țară ne invită să vizităm expoziția lor de la Caminul Artei (parter), unde ne prezintă diferite modalități de a înfățișa universul tapiseriei contemporane în forme variate, atrăgătoare, pe care orice om iubitor de frumos poate să le aducă acasă. Ei ne invită să privim un loc plin de la experiența de viață a fiecărui. Și, totuși, stă în natura jocului — chiar și atunci cînd el se regăsește în miniaturi textile — să i se dea o finalitate ludică. Un fir textil, care nu știu ce surpriză îți poate oferi, se poate transforma, înedit și spectaculos, într-o mică bijuterie textilă. O întoarcere la sîmpetul bunicii? Fie și așa, ne răspund artiștii plastici **Leontina Mailătescu, Ioana Onescu, Mircea Simboteanu, Georgia Lavric**. Vă rugăm să notați că singura temă existentă este dimensiunea lucrării de aproape 30 de cm. În rest, fantezia lucrează. Reținem ideea Leontinei Mailătescu de a încărca peretele cu ajutorul canfanului: taandru, alb, ușor, dolent, prin care sînt prezentate aceste miniaturi. Într-o formă adevărată întregul ansamblu. Uniunea Artiștilor Plastici face, fără îndoială, un act de valoare și prin această originală modalitate de prezentare. (A. Șandru).

CONTEXT ISTORIC ȘI MIT

1. PREPARATIVE PENTRU O DEZBATERE

Ciclul de romane *Zăpezile de acum un veac* de Paul Anghel s-a bucurat până-n prezent din partea criticii literare doar de priviri parțiale. O seamă de cronici de întipărire au marcat apariția unora dintre volume; a avut loc și un schimb polemic de opinii cu privire la ansamblul ciclului, polemică după părerea noastră inadecvată, căci nu pornea de la analiza atentă a textelor autorului, ci se mărginea doar la afirmații generale, unele ditirambice, altele negatoare. Toate acestea, în loc să clarifice lucrurile cu privire la diversele probleme pe care le ridică această scriere ambițioasă, dimpotrivă, au făcut aproape imposibilă discuția la obiect, aplicată, analitică privitoare la ansamblul elaborării acestui ciclu narativ.

O asemenea discuție se impune însă tot mai mult acum, cind opera întreagă se află în faza definitivării. Nouă din cele zece volume proiectate deja au apărut, iar ultimul se află într-un moment foarte înaintat de elaborare. Unii ar putea zice că e nevoie să mai așteptăm și ultima apariție pentru a putea duce discuții cu privire la valoarea de ansamblu a scrierii. Noi credem însă că liniile ei de forță se întrevăd încă de mult timp și că ele pot fi decelate acum cu toată precizia. Și-apoi ne gândim și la necesitatea unei critici nu doar expectative (după război mulți viteji s-arată!), ci participative, care să urmărească îndeaproape procesul de elaborare al unei opere de mari proporții cum este ciclul *Zăpezile de acum un veac*, să stimuleze acest proces, să-l îndrume, pe cât posibil, pe căile cele mai adecvate de înfăptuire. Că e nevoie de o asemenea critică ne-o arată fapte evidente în cazul concret pe care dorim să-l supunem discuției. Astfel, spre exemplu, cărțile purtând ca titlu: *Te Deum la Grivița* și *Scrisoare de la Rahova*, primele publicate de autor, dar integrate capitolelor III și V ale ciclului, în forma în care au apărut, poartă pecetea unei elaborări bruionate, incomplete, în raport cu marile înfăptuiri narative ulterioare. De la filmul care a marcat preparativele documentare ale ciclului epic al lui Paul Anghel la aceste cărți și apoi la cele care le-au urmat, se simte o distanțare mare de suflu epic. Se vede că autorul a intrat tropat în materie, că efortul său de construcție narativă a dat roade din ce în ce mai bogate și de o calitate mereu mai înaltă. În cazul lui Paul Anghel ne apare evident faptul că reluarea întregului ciclu într-o ediție nouă devine imperios necesară. Cărțile amintite mai sus, avind un loc central în desfășurarea narațiunii sale, se cer revăzute la dimensiunile și suflul epic care caracterizează celelalte volume. Asupra lor trebuie să se imprime mai puternic pecetea acestora din urmă, ele însele revăzute, armonizate și validate în lumina ansamblului. Desigur este numai un exemplu din multele care se pot da. Critica participativă la care ne gândim ar trebui să aibă în vedere discuțarea și a altor aspecte ale scrierii, scoaterea în evidență a specificului ei, sublinierea unor idei și simboluri de mare importanță artistică și socială. Căci ne aflăm, după opinia noastră, în fața unei opere definitorii pentru efortul creator al literaturii noastre din ultimul timp. Ca roman istoric, ea depășește mult prin amploare narațiunile ciclice de același fel ale lui Sadoveanu și Camil Petrescu și este cum puține alte literaturi mai posedă.

2. ORGANICITATEA CICLULUI NARATIV

Multe din cheile noi opere se află ascunse în ce a scris Paul Anghel anterior. Avem de-a face cu o creștere organică în cadrul aceluiași principiu de creație. Schimbarea formelor scrisului înseamnă aici totodată adincire de sine, regăsire pe temeiul noi, mai largi, mai solide. Iată un exemplu care ni se pare semnificativ pe linia organicității proiective care marchează din plin ciclul *Zăpezilor*. Se știe că în eschistica sa anterioară, autorul a fost preocupat foarte mult de posibilitățile deschiderii spre universal a culturii române, de găsirea unor zone de umanitate care să confirme — mai întâi pentru noi și apoi și pentru alții — această deschidere.

Lărgirea aspectelor interpretative în cadrul evenimentului istoric al Războiului pentru independență se dovedește a fi în întregime legată de această idee. Evenimentul ea atare și oamenii implicați în cuprinsul său devin un prilej de adincire meditativă pe coordonate istorice, etice, etnice, antropologice. Autorul descoperă aspectul epopoeic al acestui eveniment și totodată caracterul său de dramă abisală, pe o temă obsedantă pentru conștiință, aceea a morții.

Ne întâlnim în cuprinsul ciclului românesc al lui Paul Anghel cu o diversitate derutantă de medii și situații umane, oglindind diversitatea însăși a umanității; de personaje care urcă la suprafața narațiunii și coboară în adîncimile ei,

pierzindu-se și regăsindu-se parcă mereu într-un infinit mișcător. „Universul — conform gândirii autorului — trebuia sălit să treacă pe aici” (*Noua arhivă sentimentală*, p. 19). Prima dintre trăsăturile epice ale acestei idei de universal la Paul Anghel o constituie spațiul. El este elementul cel mai caracteristic în definirea unei culturi ajunse la conștiința de sine (idem p. 23). De aici decurge în desfășurarea ciclului românesc tendința de spațializare narativă, adică de acordare a unei importanțe deosebite planurilor epice paralele și contrapunctice, menite să pună într-o lumină artistică specifică plectura de reacții și atitudini umane caracteristice marii confruntări care ne-a adus independența și suveranitatea națională.

Construindu-și ciclul său narativ în lumina adevărului istoric, Paul Anghel are în vedere totodată și înțelegerea mai adecvată a substraturilor de adincime ale acestui adevăr. Viziunea universalului la care aspiră el cere ca istoricitatea să și găsească o contrapondere pe măsură în permanență, *sub specie aeternitatis*. Valoarea și semnificația unor lucruri și fapte ies în evidență numai printr-o astfel de perspectivă. Paul Anghel știe că aceasta este o condiție esențială a narativității și efortul său creator se îndreaptă către găsirea și punerea într-o lumină potrivită a grăunțelului de veșnicie ascuns în natura lucrurilor și faptelor despre care vorbește.

3. DE CE „ZĂPEZILE...”?

O primă observație care s-ar putea face în acest sens privește chiar titlul ciclului. În cadrul unui univers epic de amploarea celui pus în mișcare de Paul Anghel, de ce toamă „zăpezile” au concurat la obținerea titlului cuprinzător și simbolic? Să fi rămas autorul la simpla impresie a unei ierni grozave în care a intrat războiul de la 1877 și despre care vorbește undeva și Eminescu? Explicația mai adincă o găsim tot în dezvoltarea organicității zămisirii acestei opere. Astfel, aflăm că, într-unul din eseurile sale foarte profunde despre *Miorița* (*Noua arhivă sentimentală*, p. 110—151), Paul Anghel stăruie asupra unor variante ale marii balade, în care conflictul specific „se desfășoară într-un splendid cadru hibernal: «Colo sus în munte / Neaua-i de-un genunchi / Dară jos în vale / Neaua-i și mai mare». Culoarea singelui — comentează în continuare autorul — va deveni astfel și mai crud contrastantă cu albul cast al zăpezilor: «Voi doi lotri mari / Voi mi-ți omorîre / Și mi-ți îngropare / La furca fîntîii / La capătul stîinii / În neaua cea mare»” (*Noua arhivă...*, p. 139).

Apărut în 1975, eseu despre *Miorița* se situează chiar în perioada gestației ciclului românesc despre Războiul de independență și suveranității sale naționale se situează — așa cum o vede Paul Anghel — într-un decor hibernal imens „instăpînindu-se alb pe două continente”. Observăm că permanent autorul simbolizează peisajul hibernal ca un mediu preletal, acceptat cu o anumită voluptate de participanții la drama războiului: „Zăpezile arucaseră din nou peste miază-noaptea Europei suava lor paralizie”. Conotația mitică infuzată aici peisajului revine în alte părți implicată adinc în destinul personajelor. Albul hibernal este expresia evidentă a unui mit care lucrează la nivelul evenimentului istoric pe care autorul ni-l zugrăvește. Acesta trăiește deopotrivă în oameni și fapte înscrise sub zodia istoricității și totodată a permanențelor unei etnii, a conștiinței sale despre lume, despre viață și moarte. În special cuplurile erotice (Adela Bals — maiorul Ene, Lucrețiu Parva — Păuna Catargi, Toma Nicoară — Hélène Răscanu), toate implicate divers în drama războiului, stau în modalități diferite, complementare unele față de altele, sub incidența nupțiilor mioritice.

4. CĂI DE ACCES CĂTRE MITUL MANOLIAN

Mitul existențial al *Mioriței* nu este singurul care orientează, de la mari înălțimi simbolice, destinul unor personaje semnificative din ciclul românesc al lui Paul Anghel. Și celălalt mare mit popular al nostru, cel al construcției, al *Mesterului Manole*, se arată a-și pune amprentele specifice asupra acestei ample desfășurări narative.

Cu problematica acestuia din urmă autorul se arată a fi intrat în contact creator încă din faza documentării sale asupra epocii. Se știe că, încă înainte de Războiul pentru independență, se începuseră, pe vremea ministeriatului de la 1874 al lui Titu Maiorescu, lucrările de restaurare a Minăstirii Argeșului, evocată în celebra baladă populară. Lucrările, întrerupte de război, au fost reluate și încheiate după aceea. Ceea ce vizitase și propusese spre restaurare marele arhitect

francez Viollet le Duc, specialist în restaurări de monumente medievale, a fost dus la înfăptuire de unul din elevii acestuia, Lecomte de Nouy. Ca un interludiu în cadrul acestui proces de reconstrucție, Paul Anghel evocă un moment secundar, dar extrem de semnificativ, acela al înălțării turlei bisericii bulgărești de la Poradim cu meșteri aduși de la Argeș, care refac de fapt întreaga construcție (IV, p. 377 și urm.).

Prințul, care la această inițiativă intră într-un moment de acalmie a luptelor de pe frontul Plevnei, este surprins de asemănarea izbitoare la chip a mesterului care conduce echipa, un oarecare Ioniță cu celebrul arhitect francez Viollet le Duc. Numai că acesta îi oferă prințului nu schițe arhitectonice de restaurare, ci soluții verbale însoțite de gesturi expresive. Uimit de toate acestea, prințul asistă nu numai la munca de refacere a bisericii de la Poradim, ci și la priticocirea, pe baza celebrei legende a Minăstirii Argeșului, a unei variante bulgărești, reluată apoi parodic în gura meșterilor români, care o înfloresc și mai mult, dindu-i întorsături de Halima, în ciuda protestelor comice ale unui pietrar bulgar, aflat și el printre constructori. Prin aceasta, Paul Anghel vrea să demonstreze cum trăiește mitul manolic în epocă și cum se poate el adapta situațiilor de o mare diversitate, în actualitatea narațiunii sale istorice.

La cele de mai sus, care oferă cititorului senzația unei evidente atmosfere mitice, participă nu întimplător și prințul. El constituie de fapt veriga prin care elementele originare, de adincime, ale mitului manolic se propagă în cuprinsul narațiunii istorice a lui Paul Anghel. Să observăm în acest sens, mai întâi chiar în episodul citat, semnificația numărului celor prezente la construcție. De la Argeș au venit doar opt meșteri, fiind seama că al nouălea, seful lor, se afla chiar pe front în Bulgaria, de unde sperau să-l recupereze. Nu s-a întâmplat astfel, și echipa a fost completată cu un pietrar bulgar, pentru a se respecta nonada sacrală cerută de tradiție („nouă meșteri mari”). Cine ocupă locul celui de-al zecelea meșter, acela al lui Manole, rămas în cazul de față gol? Evident, prințului i se rezervă acest loc. Ca și Manole din mit, el e străin de nonada constituită, dar este implicat într-un sens mai vast în ideea de construcție. În timp ce biserica se înalță sub ochii săi și sub veghea sa, el rezolvă o multime de probleme ale frontului, răspunde la apeluri, se implică în conducerea către victorie a marii bătălii pentru independență.

Dacă așa stau lucrurile, înseamnă că în situațiile în care e pus prințul, cit și în trăsăturile lui de caracter, trebuie să regăsim cel puțin unele analogii revelatorii cu ale personajului mitologic. La un examen mai atent faptul se și verifică. Astfel, observăm că, înlocuim ca Manole din vestita baladă, căruia îi „stă inima rece”, și prințul lui Paul Anghel se caracterizează printr-o răceală aproape fiziologică a manifestărilor sale sufletesti. Toți cei din jurul său, ministri, militari, oameni de curte și, în primul rînd, prințesa simt că el degajă un adevărat frison de frig, însemnând cerebralitate, ordine și disciplină.

Și cu toate acestea, nu liniaritatea, nu caracterul limitat al personajului său vrea să le sublinieze Paul Anghel, ci, dimpotrivă, capacitatea de a se domina pe sine, forța extraordinară a caracterului care rezultă din această acțiune. Autorul insistă, în acest sens, asupra unei furtuni pasionale din viața eroului (episodul cu Adela Bals), cind acesta a întîlnit-o la o petrecere cîmpenească, la nici un an de la sosirea lui în țară, pe tinăra și tulburătoare Adela Bals, pe care a regăsit-o apoi în temperaturile de topire ale unui sărut dat și primit într-un tînen ce se prăvălea prin tuncele Alpiilor. După căsătoria lui cu o principesă germană, în virtutea ideii de „datorie”, și a Adelei cu maiorul Ene, prințul o revăde cu prilejul prezentării plugosorului de Anul Nou, 1870. El trăiește în continuare cu prilejul serbărilor de Bobotează, nebunia de a-i prezenta Adelei onorul în fața trupelor adunate și a întregii societăți bucurestene. Rezolvarea este găsită în aceeași dominantă „rece” a inimii, analogă cu cea ce ne spune mitul (V, p. 155).

Ne apare, credem, destul de clar că Paul Anghel își construiește personajul acesta pe baze de documente biografice, scrisori, mărturii etc., dar sub evidente incidențe ale mitului manolic. Erotismul său apare stragulat de aceeași inimă „rece”, care și domină pasiunile și le orientează într-o altă direcție. Care este aceasta și în ce măsură corespunde ea mitului? Din ampla desfășurare a ciclului românesc al lui Paul Anghel înțelegem că relațiile prințului cu „noua lume în care picase prin hazardul soartei, un hazard acceptat” sînt, ca și în mit, de un mare dramatism. Personajul apare insufletit de „voinea de a scoate țara din umbra otomană și a-i reda demnitatea, de a o pune pe șine de fier, de-a o face să fie la unison cu lumea” (VIII, p. 275). Greu-

lățile pe acest drum sînt însă enorme. Învingerea lor cere sacrificii de măsură, a căror orientare unică numai o voință educată în același spirit o poate da. Pentru a reflecta acest adevăr, autorul adîncește analiza sa pe multiple planuri: intime, familiale, economice, sociale, politice, interne și externe etc. Reîntoarcerile în timp, confruntările cu sine și cu destinul sînt forme narative prin care autorul subliniază dramatismul situațiilor în care e pus personajul său. Pe un fond sufletesc zbuciumat, în timpul reclusiunii de la Căldărășani, prințul înțelege marile adevăr al misiunii sale, și anume acela de a fi „slujitor la crucea unui neam” (VIII, p. 348). Este temelia morală solidă pe care se înalță contribuția sa și a celorlalte personaje cu existență istorică (Brăliianu, Kogălniceanu s.a.) la ideea tutelară a independenței române, realizată într-un stat modern organizat, cu o structură specifică. Pentru această operă atotcuprinzătoare, reconstrucția monumentului de la Poradim și, prin reverberație mai vastă, a celui de la Curtea de Argeș, constituie doar un scenariu revelator, menit să ne introducă în tainele unor probleme încărcate de grele semnificații simbolice.

5. EXISTENȚA ȘI CONSTRUCȚIA ÎN CICLUL „ZĂPEZILOR...”

Dacă după cele observate până acum, fără a mai intra și în alte detalii, ne apare evidentă prezența mitului manolian, alături de cel mioritic, în cadrul narațiunii istorice a lui Paul Anghel, se nasc firese o seamă de întrebări: care sînt raporturile pe care le stabilește autorul între reverberațiile celor două mituri? Ce consecințe decurg din aceste raporturi? Cum se manifestă ele în planurile narațiunii?

Un prim răspuns, care se degajă din demersurile de până acum, vizează ideea de complementaritate. Cele două mituri fundamentale ale poporului român, cel definit de G. Călinescu drept al existenței și cel al creației, nu sînt izolate unul de altul, ci dimpotrivă unire la origini. Ele colaborează și se întregesc reciproc. Sub incidența unei asemenea convingeri, Paul Anghel realizează o tulburătoare adaptare de sensuri ale ambelor mituri la evenimentele istorice pe care le narază. Astfel, observăm că, pe cind mitul mioritic se revelează într-o multitudine de existențe individuale și colective minate de tendința de a se pulveriza într-un infinit semnificativ, mitul manolian tinde să se concentreze într-un singur destin, caracteristic prin unicitatea sa exemplară în universul narativ al „Zăpezilor de acum un veac”. Legătura, am putea spune „de singe” între reverberațiile celor două mituri la nivelul personajelor narațiunii lui Paul Anghel o stabilește prezența ciudată și cu multe jocuri de lumini și umbre a Adelei Bals-Ene. Ea este la început — privită sub incidența mitului — mai mult ca un fel de „duh al locului”, cu apariții fulgurante, pentru a-i ajuta eroului manolian să se adapteze noului pămînt și dîtăle sale misiuni istorice. Pe parcursul narațiunii, trăindu-și drama proprie, a pierderii soțului iubit pe cîmpul de luptă, Adela se va regăsi pe sine pe o treaptă superioară de conștiință, reverberînd atribuțiile salvatoare, încărcate de voință și spirit de acțiune, ale mamei mioritice, așa cum s-au constituit ele în tradiția noastră literară.

Nu numai pe linia raporturilor între multitudine și unicitate trebuie să privim reverberațiile celor două mituri în narațiunea lui Paul Anghel, ci și pe aceea între posibil și real. În acest sens observăm că, pe cind personajele supuse incidentelor mitului mioritic sînt prin excelență fictive, pe un fond istoric general, personajul manolian e înălțat pe date istorice reale, ale căror conotații mitice autorul le scoate într-un mod subtil în evidență, prin adincirea psihologică a documentelor. De ce se întîmplă așa? Dacă privim cu atenție nu se poate să nu vedem că autorul nostru lucrează în prelungirea specificului celor două mituri. Cel mioritic se arată a sta în întregime lui sub semnul posibilului, al probabilității infinite, cel manolian e sigur desăvîrșit în contururile reale ale unei opere date. De aici relația de bază între cele două mituri la nivelul narațiunii lui Paul Anghel: istoricizarea posibilului, fructificarea lui la nivelul unei opere fundamentale din viața poporului român — independența.

Posibilitatea filosofică își găsește astfel un corespondent în constructivitatea istorică. Existența umană specifică unui anumit spațiu spiritual (mioritic) se ordonează într-o conștiință a oarecei (manoliană). Niciodată pînă la Paul Anghel aceste două mituri nu au fost puse într-o atît de tainică și tulburătoare legătură.

Este de bănuț că finalul ciclului ne va aduce noi clarificări și în această privință.

DUMITRU BALAET

● **SORIN BRĂDEAN, Arad** : „Mă ier-tați. Vă trimit două povestiri scrise la prima mână (știu că nu se cuvine) pentru că nu am timp. Scrierile sunt așa că evident nu am nici-o pretenție să vă pierdeți timpul. Dacă reușiți să vă formați părerea bine, dacă nu, nu. Am 22 de ani, am terminat un liceu de chimie-biologie, am dat la medicină, am căzut, am făcut armata, am vrut să dau la silvicultură, dar matematica m-a dezarmat, am învățat pentru agronomie, iar cu o lună înainte de examen cel care mi-a promis adevărul mi-a spus că nu mai poate să facă rost, anul trecut am căzut la filosofie cu doi centimetri sub linie, acum lucrez și sper să intru anul acesta (la filosofie evident)”.
Nimic nu-i evident în ceea ce vă pri-

vește. Sau este evidentă o inconstanță în toate. Afirmati că proza „O zi grea” e cea mai bună, „de-aceea nici n-o bat la mașină” ziceți (se subînțelege, că merită să mă chinuți s-o descifrez) iar un rând mai jos, spuneți exact același lucru despre povestirea „Cocor”. Ultați de la mină pin-la nas și sinteți un im-prăștiat, dovadă că ați uitat să lipiți chiar și plicul trimis, ajuns la noi bur-dușit și ferfeniit, bandajat de funcționarii poștei. Amindouă prozele au cite ceva interesant în ele. Prima, dacă ați fi exploatat mai bine tehnica dialogului absurd, putea fi scoasă la liman. Ori-cum e straniu umoristică, a doua e mai simplă, dar năluca vidrei niciodată vi-nate conturează un posibil fabulos voi-culescian, ca-n „Pescarul Amin”, de pil-

dă. Păcat că n-aveți răbdare să le du-ceți până la sfârșit. Ce să mai vorbim de migala de a vă reciti și corecta textul! Fac pariu că ați uitat deja că ne-ați trimis un plic cu încercări literare, iar răspunsul nostru vă va găsi furat de-o altă iluzie. Până acum nu sinteți un pro-zator, dar un personaj de proză, da.

● **LETIȚIA OLARIU, Cluj-Napoca** : „Sint studentă în anul III la Filologie la Cluj (secția Franceză-Română), sint redactor la „Echinox”. M-am născut în 3 iulie 1967 în Cluj, informație din care se poate deduce că sint în Zodia Racu-lui. Deci: nu mă consider poetă (ar fi o nerozie din partea mea, din moment ce există Sylvia Plath), în „Echinox” nu fac critică, ci scriu recenzii (care imi ies din cînd în cînd), nu știu dacă peste cinci ani voi mai scrie. (...) Vă trimit două articole (?), unul dintre ele scris la minie și celălalt din neputință. Asta e. Cred că e suficient ca să facem cunoștință. Vă mulțumesc pentru faptul de a-mi citi textele (e o mare realizare dacă ne ascultă cineva, nu ?) și imi cer anticipat scuze dacă după parcurgerea lor veți avea senzația că ați mestecat nisip”.

Imi trimiteți și-o poză scrutațor-im-bufnată. După ce v-am citit cu atenție, m-am uitat în ochii dumneavoastră cei fotografici și am încercat să vă înțeleg

mai bine, ajutîndu-mă de „fisconomie”. Primul lucru pe care vreau să vi-l spun și pe care sint sigur că-l știți si dum-neavoastră e că veți scrie si peste cinci ani. Vă îngăduiți un ultimatum din răsfață. Cochetati cu ideile, vă analizați în oglindă scotînd limba, pentru ca mai apoi, cu o feminitate zglobie, să vă ajustați bretonul literar pină la dunga care vă stă bine. Poeziile prelungesc, cu un supliment de nerv, ideile din ar-ticolele eseu, dar citite în continuare nu plac ca poezii, ci mai degrabă ca o addenda a articolelor. De aceea nu vă contrazic prea tare în privința afirma-ției că nu sinteți poetă, dar nici nu vă pot da cu usurință dreptate. Voi pu-blica mai jos, în cadrul rubricii noas-tre, articolul intitulat, în trei trepte : „De ce scriu. În ce nu cred. Despre utopia scrisului”, încercare fermecătoare de autoanaliză și despicare a firului crea-tor în patru, exact prin miezul său mil-limetric. Imi plac frazele pudrate cu un pic de ironie și autoironie, chiar dacă ele — în grava teoretizare — în-găduie mică dezlinări. Treceți-vă mereu pe curat și nu vă lăsați sufocată, cum ziceți, de ciorne ale imaginației. Aștep-tăm de la Cluj-Napoca noi năstrușnicii intelectuale, fie ele scrise chiar la minie. Nisipul e materia primă a paharelor de cristal. Succes !

„Scrie numai dacă simți că nu poți face altfel”. Frază care mi-a terorizat adolescența și probabil nu numai mie. Pentru că toti cei ce scriu au, conștient sau nu, superbia de a crede că nu pot face altfel. Poe-tul (p. ext., cel ce scrie) este deci un incapabil. Nu poate face altfel. Rilke însă nu spune dacă acest altfel este un altfel mai bun sau un altfel mai rău, prin raportare la multiplu. Prin această despicare a firului în patru nu vreau nicicum să-mi jus-tific țărăgănarea unor indatoriri re-dacționale, și nici nu-mi inchipui, tratînd despre dificultatea de a scrie, că sint foarte subtilă. Pentru mine, această problemă este vitală și di-ficil de elucidat, ea fiind una din acele dileme care poate fi argumen-tată și într-un fel și în celălalt, și exact raționamentul care-mi slujește pentru a afirma ceva infirmă alt-ceva (o altă dată a problemei).

De ce scriem? Problema pare să preocupe, fapt dovedit de existența unor anchete (aducînd a chestionare psihologice) la care diverși scriitori se inverșunează să răspundă cit mai inteligent și mai original. „A trăi” / „A scrie”. Este o dihotomie prea netă, ce se cere nuanțată : „a trăi” nu este incompatibil cu „a scrie”, ci inerent lui. Cei doi termeni au exact greutatea pe care le-o acordăm, și dacă am hotărî că al doilea („a scrie”) atîrnă mai greu, înseamnă că l-am asumat și pe primul. Insușin-du-ni-l însă pe „a scrie” l-am tră-dat de fapt pe „a trăi”. Am frag-mentat spectacolul, reprezentarea în actor și spectator. Conștiința lui „a scrie” devine implicit conștiința de a se fi privit, dedublare, schizoidie chiar. Adică, de exemplu : mă aflu la un moment dat printre prieteni. Conversăm. Mă simt bine. Mi se cere părerea. Trăiesc. Dar aceasta nu durează mult, pentru că intervine conștiința de a fi privit, nu de ceilalți, ci de mine, de eu scriitor. Imi zic : la ora asta eu as putea fi acasă, în turnul meu (nu de fildes, ci de apărare) și as putea descrie sau imagina tot acest decor din care deocamdată fac parte. Cum de accept să perpetuez acest fals? Nu e aceasta o orgolioasă raportare la ceilalți, ci tot la tine. Fără a-i dis-prucui, invidiindu-i chiar, pe cei care nu-și bat capul cu astfel de proble-me, îți spui că ai putea face altceva, mai bun, mai adevărat, cu timpul tău. Aceasta e ispita lui „a scrie”, dătătoare de încredere cînd se fina-lizează prin câteva rînduri, motiv de neagră deznădejde atunci cînd muza (?) te ocolește, cînd, implicit, simți ispita lui „a trăi”. Incepi atunci să regreti că nu știi să te bucuri, al vrea să poți trăi în imediat cu toată ființa, încerci s-o faci, risipindu-te, în conversații, vizite, plimbări. Con-stată că nici asta nu mai știi să faci cum trebuie, exuberanța ta afectată sperie, pentru că cei ce cunosc s-au

învățat deja să te privească numai pe deasupra mașinii de scris. Bles-temi ceasul cînd ai avut naivitatea de a crede că ai fi cu ceva mai de-osebit, că ai poseda ceva ce-ți dă dreptul (te obligă chiar) să scrii. Ți se pare că ai imprumutat niste pro-bleme care nu sint ale tale. Că faci pe neintelesul și te simți bine cu aura de superioritate pe care o mi-mezi (sau în care crezi). Și cine te salvează în aceste momente? Cafe-neaua, mama noastră, sau cenaclul. O formă de a te dizolva în multime, de a uita pentru un timp de compli-cațiile pe care ți le crezi singur. Nu mai vrei să scrii, vrei să fii ca toți, ceilalți, te seduce postura de spectator. Spectacolul nu e însă re-gizat de tine, și ciclul se reia, pen-tru că există niste fermenti care transformă condiția de spectator în dorință neînfrînată de a fi în scenă.

De ce scriu. În ce nu cred. Despre utopia scrisului

de a fi în prim plan, vorbind despre tine. De pildă : stau la cafenea. De îndată ce mă plictisesc de mine și de fauna aferentă, sarpele vine să-mi dea tircoale. Dansează întil grațios, apoi sisie a scris. Imi caut scuze : cum că eu de fapt stau acolo ca să-mi completez insectarul, re-pertoarul de personaje, că nu pierd vremea, că acele ore imi vor ajuta mai tirziu, cînd voi scrie. Numai că de obicei argumentele de genul : „asta imi va folosi” nu duc nicăieri, pentru că nu se brodește să iasă toc-mai textul pentru care ai strîns atît material (uman), nu ajunge expe-riența conștiincios fișată. Lipsește știința. Merg atunci la cenaclu, poate mă voi împărtăși din focul sacru al vreunui confrate. Deziluzie, de multe ori. Adică cum? Asta cine e, de-și permite așa ceva? Am de-acum un termen de comparație. Imi zic : uite, dom’le, cite probleme imi fac eu și unii vin cu bocancii în cul-tură și cred în rivna lor de furnici. Ba mai e și considerat inteligent, unul dintre cei mai originali etc., etc. De ce n-aș scrie și eu? Cine să fie cei mai deștepti : cei ce scriu, cei ce nu scriu, cei ce nu citesc? Nu știe nimeni. Poți aduce un număr egal de argumente si pro și contra ficcării opțiuni. Grea dilemă. Ca să te clarifici, incepi să scrii jurnal. Supremă utopie, nouă falsificare. Pentru că jurnalul presupune o de-dublare, este o privire în oglindă care nu are nici efect catarctic, nici soteriologic, ci este „du déjà vu”, pentru că îți cunoști propriul chip, mai bine decît ai vrea. Scrierul în jurnal înseamnă atunci „larvatus prodeo”. Eu scriu lucrurile respec-tive, dar cunosc deja tot ce scriu, și chiar dacă diferența dintre timpul acțiunii și timpul diegezel tinde spre

zero (dacă povestesc de pildă ce gîndeam cînd am întors pagina pe care tocmai o scriu sau cînd am mut-tat rîndul la mașină) nu voi reuși să înregistreț totul. Pentru că scrierul nu mă absoarbe complet, mă mai gîndesc și la alteceva în momentul cînd scriu (de exemplu, că o să in-tirziu la film sau că trebuie să mă străduiesc să nu-mi lasă mai mult de trei pagini bătute la două rînduri). Atunci cînd scriu, eu știu deja ce am gîndit în momentul despre care scriu; scriind, narînd (p. ext. creînd, pentru că orice scriere lite-rară este și jurnal, cu un grad mai mare sau mai mic de obiectivare : critica e un „jurnal” mai obiectivat decît proza și aceasta la rîndul ei e mai obiectivat decît poezia), repet ceea ce am trăit deja, mă repet. De ce să mă repet, dacă as putea și să nu o fac, să trăiesc alte întimplări

mai mult, să arunci pagină de pagină imediat ce le-ai scris cum ai a-runca niste fișe clinice ale unor stări pe care le-ai depășit. Din aceeași dorință de a fi cinstit și de a te o-glîndi pe tine cit mai fidel se naste și pariu de a scrie, de exemplu, în fiecare zi în jurnal, de a lucra zilnic la ceva, la un text oarecare, pentru a-ți justifica în propriii ochi opțiunea pentru verbul „a scrie”, pentru a încerca să cuprinzi totalitatea. „Tot ce ți se întimplă” are mai ales sensul de biografie spirituală, ace-sa fiind aspectul la care cel ce citește este mai sensibil. Dar cum să prinzi micrea fiecărei zile, cum s-o inghesui cit mai bine pe coala de hîrtie? Scriu aceste rînduri, dar poate nu ceea ce scriu acum m-a zguduit cel mai mult astăzi, poate nu acestea sint cele mai importante gînduri ale mele... În acest caz, ce rost mai are pariu, unde e autentici-tatea, sinceritatea? Nu poți să îți propui să scrii cum faci în fiecare zi cincisprezece minute gimnastică (sau cum nu faci !).

Utopia scrisului : să crezi că ai putea surprinde ceva așa cum este cu adevă-rat, să crezi că scriind stabilești în-tre tine și realitate o relație clară și irevocabilă precum matematicul „doi plus doi egal patru”. Perma-nentă reflectare în oglinzi paralele, dezabuzantă și năucitoare ; chiar faptul că scriu ceea ce scriu demon-strează orgoliul cu care consider că ce scriu eu nu e mai gîndit nimeni (sau, că, cel puțin, nu e gîndit în scris), căci altminteri rîndurile mele n-ar avea nici un rost. Superb or-goliu, superbă inutilitate. Să nu mai scriu atunci. Nimic. Nici măcar cron-icid. „Nici măcar”, dar în cazul cron-icid impostura este și mai mare : cum pot oare să mă prefac a înțe-lege de ce și cum scrie un altul, cînd nu reusese să mă înțeleg nici măcar pe mine? Am realmente ne-voie de scris? A opta între „a trăi” și „a scrie” înseamnă a opta între a fi Gulliver în țara uriașilor sau Gul-liver în țara uriașilor, fără însă a ști, dacă cei care scriu sint uriași sau pitici („incapabili”, cei care „nu pot altfel”). Cite nuante, cit re-lativ !

Nu trebuie să apară ca o contra-dicție că totuși scriu despre faptul că nu pot să scriu în întregime ade-vărat și cuprinzător. Se stie, con-tradicțiile sint dinamizatoare ; în ce mă privește, ele sint asumate și trăite dramatic. Din imposibilitatea de a alege definitiv o alternativă sau alta izvorăște ficcare pagină scrisă. Dar cu ce pret, cu cite in-doieli, de parcă realitatea ar fi cea care mă scrie, de parcă cuvintele s-ar lupta cu neîncrederea mea în ele, amenințîndu-mă că dacă nu le pun pe hîrtie, dacă nu le trec pe cu-rat, mă voi sufoca în ciorne ale imaginației.

LETIȚIA OLARIU

● **MIHAELA COLIN, Craiova** : „Bănuiesc că plictisit de atîtea Poezii cite primii, nu le veți citi pe-ale mele pentru că nu mă recomandă nici-un cunoscut comun. Sau imi veți publica poeziile găsindu-le un loc în pagina șapte. Ar însemna să fiu un om norocos. Și cînd mă gîndesc că și eu am cinci degete la dreapta ca și dv. ! (Cit de mult seamănă oltenii între ei !!!)”.

Aici nu m-ați nimerit : am cinci de-gețe la dreapta, tot atîtea la stînga, dar confecționate în Prahova. Din Oltenia mi-am anexat prin nevastă alte degete, tot cite cinci de ficcare mină, consoli-dînd coincidente și asemănări. Uite cum ne-am găsit neamuri ! Și pentru că

nu concepeți să vă publicăm altfel, de-cît prin prietenii și incuseri, iată-vă cu argument de legalitate a recoman-dăției. Vă public, pentru început, o poe-zie. Să mai vedem și altele. Se pare că desenați bine rime.

DESENE PENTRU TUDOREL

Desenez o iarnă plină ochi de noapte în februarie mi-e dor de tine iar hai să bem șampanie albastră dintr-un cumsecade felinar.

Desenez o întimplare din poveste și hrănesc creioane colorate Făt-Frumos are ochi albaștri și de mine rău îl doare-n coate.

Aș mai desena o întrebare n-am albastru pentru inserare.

MIHAELA COLIN

● **B.R., Baia Mare** : „A vorbi despre un eșec al sentimentului erotic ce s-a concretizat în căsnicie nu prea este plăcut. Apellînd la dumneavoastră as dori să vă cunosc opinia față de aceste încercări de versificație”.

Dumneavoastră scrieți poezie pentru a vă elibera de neliniști concrete. Am încercat să vă judec versurile pornind de la ceea ce afirmați în cele câteva rînduri insoțitoare. Transpunerea în limbaj cit de cit poetic a necazurilor casnice vă liniștește probabil. De fapt,

funcția terapeutică a artei n-a inventa-t-o scriitorul contemporan : amfiteatru-l de la Epidauros sau Teatrul lui Dionis-osos din Grecia antică erau mai întii spa-șii de vindecare prin artă. Ce să vă prescriu? Continuați cu această aspira-nă : „Am format prefixul inimii tale / Numărul sufletului tău nu-l greșim / Așteptînd pe coridorul dorului reze-mam lingă ureche / Un telefon aproape ca orișicare / — Alo, am tresărit au-zîndu-te / — Alo, repetai / Vroiam să îți spun ce te aștept lingă copacul ul-timului sărut“... Spre cite te împinge fe-meia în viață !

Rubrică realizată de LUCIAN AVRAMESCU

Un oraș muzeu — Veneția

Veneția. Nume cu o rezonanță aparte, învăluit într-o aureolă de fascinație și mister, „personaj” de literatură, subiect de legendă, ce dă friu liber imaginației. Orașul din laguna cu același nume, în care anual au loc manifestări cu ecou internațional, precum festivalurile de teatru și film sau bienala de plastică, cu renumită școală artistică și muzicală, este dispersat și adunat, totodată, pe 118 insule, divizate și legate între ele prin numeroase canale și poduri, constituind unul din marile obiective turistice ale planetei, nelipsit din orice itinerar care se respectă.

Un oraș muzeu. Un muzeu de arhitectură, în primul rând, sub cerul Adriaticii, născut, inițial, din necesități prozaice, de refugiu a populațiilor nomade din calea năvălitorilor continentali, iar, mai apoi, dintr-o necontenită perfecționare și desăvârșire a genului constructiv uman.

Intrarea în „muzeu” o constituie oricare dintre căile de acces în Veneția. Pătruns în imensa „sală” acvatică, trăiești spontan sentimentul turistului avid de cunoaștere, de nou, de frumos.

Această „construcție” de piatră, apă și aer creează o ambianță

magnifică de culoare și inedit, în care stilurile romanice, bizantine, gotice, renașteriste și baroc se armonizează perfect. Fiecare casă, fiecare pod, fiecare piață constituie o piesă din „muzeu”.

Canal Grande, „bulevardul” acvatic în formă de „S”, ce desparte în două orașul, este el însuși „o sală” de ex-

al Veneției, constituie apoteoza artistică. Alci se află Basilica San Marco, cu suprapunerile sale de stiluri de-a lungul anilor, cu frumoasele sale coloane, grupuri de statui și mozaicuri cu elemente decorative orientale, gotice, maure și renașteriste, cu celebra Baptiserie și nu mai puțin celebrul leu, simbol al

dantelate, din piatră de Istria, condamnații vedeau ultima soare, în drum spre casa „Prison”, de alături, unde aveau de ispășit nesfârșii ani de temniță, în condiții de nedescris, într-o vecinătate atât de marcantă.

Turnul Orologului și Campanila (un foșor de foc înalt de 99 m) vin să completeze ansamblul pieței, în care porumbelii, deveniți și ei celebri, ciugulesc grăunte din palmă sau se așază, fără complexe, pe pâlăriile vizitatorilor.

Din vecinătatea pieței pornesc o serie de itinerare turistice acvatice ce leagă orașul de insulele înconjurătoare: Murano, San Michele, Burano și Lido, renumita stațiune turistică ce păzește ieșirea spre Marea Adriatică a lagunei.

Greu de epuizat în câteva rânduri impresia ce o oferă Veneția turistului, acest oraș-muzeu, în care vin miile de turiști, dar în care trăiesc și muncesc oameni și în care venețianul tipic, ce nu se dezmente, fredonează cu voce de tenor arii din opere și canțonete, pe „rio” sau pe stradă, pentru că pentru el frumosul face parte din cotidian.

SOCRATE UNGUREANU

poziție. Lung de 4 km., cu o lățime variind între 30 și 70 de metri, canalul este bordat de o sumedenie de case și palate în diferite culori și stiluri arhitectonice, cu denumiri rămase moștenire de la celebrii ocupanți de-a lungul secolelor. Cele mai renumite sint, însă, cele trei poduri — Ponte della Stazione, Ponte dell'Academia și Ponte de Rialto — ultimul fiind cel mai renumit alit prin istoricul său cit și prin arhitectură. Celebra Piazza San Marco, centrul turistic

orașului, ce tronează pe frontispiciu.

Tot aici se află Palatul Dogilor, construit în stil gotic, combinat cu caracteristici locale, între secolele XIV și XV, ce conține adevărate opere de arhitectură și plastică semnate de Veronese, Titian, Tintoretto, Bellini, Carpaccio, Bassano, Tiepolo și mulți alții, prezenți, de altfel, în mai toate palatele-muzeu ale orașului. De el se află legată frumoasa dar înfiorantă „Punte a suspinelor” prin ale cărei ferestre

TABELA de MARCAJ

Talpa și ghiontul

La Dublin, soarele apare din oră-n oră, numai atât cât să zvinte peisajul între două plozi. Și asta, de o mie de ani bătută pe muchie, aniversați acum, în '88, sub aceleași vânturi vesele, care ciufulesc copacii seculari și mingie castelele orașului, venind dinspre Marea Irlandei. Sus, la Castelul Fitzpatrick, cu candelabre, seminee și creneluri veritabile, puține echipe de fotbal ale lumii vor fi fost primite cu căldura și onorurile rezervate nouă și, de-aici pornind, totul a arătat de-a dreptu-ncântător, cu lumea din tribune și fanfara intonind piese din repertoriul Beatles. Cu meciul, însă, au fost unele probleme... Echipa noastră (jumătate reformată, jumătate cu valiza de recruți) venită să joace o partidă amicală, s-a trezit luată pe sus de selecționata campionatelor din Anglia și Scoția, la chemarea antrenorului Jackie Charlton adunându-se la Dublin toată floarea cea vestită a fotbalului irlandez, făcând însă fala unor echipe de prin țări vecine, de care m-aș mira să nu fi auzit: vreo trei de la Celtic Glasgow (adică mai ceva decât Glasgow Rangers!), vreo doi de pe la Manchester United, alții de pe la Leeds, Queens Park, Newcastle, Scheffield, Luton, Everton, Liverpool, Tottenham și Arsenal. O trupă care-ți dă transpirație pe șira spinării și care te coafează punk fie și numai la lectura numelor, darmita la așezarea-n fața ei, în poziție de luptă corp la corp. Și, totuși, ne-am luat cu ei la baionetă, de-am trăit să-l văd lovit pină și pe Andone, pe Coras luat de subțiori și pe Cami mutat cu totul, preț de cițiva metri buni, de rugbyștii irlandezi. Ce dor mi-a fost în meciul asta de Bumbescu, nu pot să vă spun, și de Iovan, de Topolinschi, Alexandru Nicolae, de tot ce-aveam mai tare pe picioare! Pentru că așa ceva ne trebuia la Dublin! Noi, însă, cu năivitate, am jucat un fotbal foarte... insular, dar ca pe vremea fraților Charlton, cu Sabău, cu Lasconi și Stănescu-Babadag. În general vorbind, era un meci de zero-zero, cu condiția să nu fi fost la centru englezul John Martin. Simțindu-se îndatorat că l-au chemat, a-nchis un ochi la un ofsaid și pe al doilea în minutul 90, validând încă un gol la vremea cind echipele trebuiau să fie-n vestiare!

HORIA ALEXANDRESCU

P.S. Ca să dea un gol olimpicii noștri, Tatabanyia le-a dat întâi doi jucători afară din teren, cu un arbitru care era nepot de văr cu englezul John Martin!

Redescoperirea muzeelor

ULIȚA LA TUZLA, ulei pe carton, semnat dreapta jos : Șirato ; tablou nedatat (se presupune anul 1928). Se află expus la Muzeul de artă din Constanța.

Acest tablou de dimensiuni oarecum reduse (0,445 x 0,505) este o operă de maturitate a pictorului Francisc Șirato. Un pictor uimitor Șirato, uimitor prin amestecul de solaritate și culoare percutantă, de oeturi poetice și culori tari ce parcă dau zimbet și culori secolului nostru.

Nu lipsește nici din tușele lui Șirato un anume ecou din Luchian, dar nota

personală este, și aici, ca și la Tonitza, inconfundabilă. Impresionează la el mobilitatea tematică, de la subiecte cu tematică socială pină la naturi statice și flori. Și, peste toate, ca o inimă în varii timpi al unei zile liniștite, de august, culorile. Șirato — un artist patriot. „Arta are patrie, arăta ei, fiind națională prin naștere și universală prin efectul ei”. „Uliță la Tuzla” face parte

din seria de peisaje dobrogene — un adevărat capitol în creația lui Șirato. Un colț de țară văzut de pictor în liniștea unei după-amieze de vară. Ziua nu este prea veselă; stăruie un anume mister al existenței. Oare femeia care trece pe drum ar putea auzi, la fel ca una dintre eroinele lui Marin Preda, măsina de cusut din casa de curat mergind singură?... Dintre culori, albul unui perete impune, totuși, un sentiment solar, iar verdele arborilor ar putea sugera vigoarea peisajului, permanența celor ce par uitate în însăși firea lucrurilor. (E. M.).

BARNSTONE: Presupun că un scriitor este bun în măsura în care reușește să găsească imaginile potrivite care corespund sentimentului.

BORGES: Unui sentiment, da. Sau în măsura în care-ți poate reda sentimentul de coșmar prin obiecte sau lucruri obșnuite. Imi amintesc că am găsit o dovadă în acest sens în Chesterton. El spune că ne-am putea imagina că la sfârșitul lumii se află un copac a cărui formă este răul însuși. Este un cuvint frumos și cred că redă bine sentimentul, nu? Desigur că acest copac n-ar putea fi descris. Dacă te gîndești, de exemplu, la un copac făcut din crani, din stafii, asta ar fi o prostie. Dar ceea ce am spus, un copac a cărui formă este răul însuși — asta arată că Chesterton a avut un coșmar cu acest copac. Nu? Altfel, cum ar fi aflat despre el?

BARNSTONE: M-am întrebat de ce limba mea mișcă, de ce-mi ies cuvintele din gură sau din minte? Cuvintele sînt ca secundele unui ceas care există și sună aproape de la sine.

BORGES: Eu cred însă că înainte de a adormi începi, cel puțin eu încep, să mormăi propoziții fără sens. Și atunci știu că o să adorm. Cînd mă aud, cînd mă surprind spunînd ceva fără sens este un semn bun că o să adorm imediat.

BARNSTONE: Tocmai vroiam să vă întreb despre cuvintele care există de la sine, care se formează în timp ce le rostim. Atîta vreme cît există timpul, cuvintele apar. De aici și gîndurile. Dar eu nu doresc aceste cuvinte, și nici nu doresc să le doresc. Ele mă posedă pe mine.

BORGES: Nu cred că aceste cuvinte au vreun înțeles. Cel puțin noi nu le cunoaștem înțelesul.

BARNSTONE: Nu mă refer la cuvintele de dinainte de a adormi. Mă refer

la toate cuvintele care vă vin dumneavoastră sau mie chiar în acest moment. Altfel spus, nu știu de ce îmi ies acum cuvintele din gură. O forță anume le face să iasă. Eu nu le manipulez niciodată. Nici nu înțeleg acest lucru. Pentru mine reprezintă un fel de mister fundamental.

BORGES: Presupun că aceste cuvinte însoțesc anumite gînduri. Altfel ar fi revelate și lipsite de înțeles.

BARNSTONE: Mă simt ca un ceas întors în care secundele ticăie, în care cuvintele apar. Nu-mi dau seama de ce vă vorbesc acum oarecum ilogic. Sau de ce îmi răspundeți. Este o adevărată enigmă pentru mine. [...] Ei bine, dacă începi să te gîndești de ce te gîndești, nu te poți gîndi la asta.

BORGES DESPRE BORGES

Marturiile unei mari constituție

Totuși, mi se întîmplă uneori să merg pe stradă și să spun nu cine este acesta care merge pe stradă, ci cine este acesta care se gîndește că merge pe stradă; și atunci sint într-adevăr uimit.

BORGES: Da; și după aceea continui să te gîndești cine este acesta care se gîndește că se gîndește că se gîndește, nu? Nu cred că asta are vreun înțeles. Este doar gramatică, sint doar cuvinte.

BARNSTONE: Sună ca o oglindă.

BORGES: Poți să ajungi la o a doua categorie. Poți să simți o durere fizică foarte puternică. De exemplu, poți s-o ai datorită unei electrocutări sau datorită unei dureri de dinți. Atunci n-o să simți durerea chiar în momentul în care simți într-adevăr durerea. Doar după aceea spui: ei bine, aceasta este o durere de dinți și atunci știi că ai simțit durerea. Poți continua și a treia oară spunîndu-ți: știam că știam. Însă

nu cred că poți merge mai departe. Poți face asta cu succes în cadrul aceluiași lucru. Dar nu cred că o poți face mai mult de trei ori la rînd. Dacă spui, bunăoară, mă gîndesc că mă gîndesc că mă gîndesc că mă gîndesc că mă gîndesc, totul devine ireal poate după al doilea termen. Am citit o carte de John William Dunne, intitulată **Experiență cu timpul**, în care autorul spune că, din moment ce știi un lucru, știi că îl știi; și știi că știi că-l știi; și știi că știi, că știi că-l știi, drept care în fiecare om există o infinitate de euri. Dar nu cred că asta se poate dovedi.

BARNSTONE: Ce părere aveți de această trezire de moment, care te înveștește și te înfricoșează în același timp

atunci cînd te întreb cum se face că mințile noastre gîndesc și vorbesc? Mă trezesc întotdeauna cu mirarea că exist, că sint.

BORGES: Cînd mă trezesc, mă trezesc cu ceva mai rău. Cu mirarea de a fi eu însumi. Cutare și cutare, născut la Buenos Aires în 1899, cineva care a fost la Geneva.

BARNSTONE: De ce nu sinteți Omul din Pekin sau cineva care o să trăiască cinci milioane de ani de acum înainte?

BORGES: Odată mi-am imaginat un fel de fantezie, în scopuri pur literare. Cum că în orice moment toți devenim altcineva. Din moment ce ne-am transformat într-o altă persoană, nu ne putem da seama de asta. De exemplu, într-un anumit moment mă voi transforma în tine. Iar tu, în mine. Dar, cum schimbarea, transformarea este totală, nu ai amintiri și nu-ți dai seama că ai devenit altcineva. Te schimbi tot timpul, poți fi chiar omul din lună, dar

LIRICĂ BULGARĂ

Lăcezar Stancev

Pe scriitorul octogenar (născut în 12 septembrie 1908) Lăcezar Stancev, unul dintre cei mai constanți prieteni ai literaturii române, dacă avem în vedere numărul mare al traducerilor din română în bulgară ce-i poartă semnătura, l-am cunoscut la Smolian, la Casa scriitorilor bulgari din Munții Rodopi. Nu, nu venise la odihnă (vitalitatea sa nu are nevoie de așa ceva), ci participa, alături de poeți din toată țara, la festivitatea înminării premiilor anuale de poezie. Bascul lui aproape ștângăresc, tras deasupra ochelarilor, un zimbet venind dinlăuntru, în acord cu luminile vii din ochi, iată liniile de crochiu ce mi-au rămas în memorie după cele câteva întrepătrunderi de drumuri și schimburi de opinii despre literatura celor două țări. Lăcezar Stancev știe destul de bine literatura română, până la adăogirile de ultimă oră. Privește cu simpatie noul experiment liric, chiar dacă el a rămas un meditativ în cărțile sale, exprimând ideile cu limpezime, fără mari ocolișuri stilistice. A debutat în 1930 cu o culegere intitulată „Zile fără zgomot”. Au urmat „Primăvara pe

bulevard” — 1933, „Oameni pe acoperișuri” — 1935. Până acum semnătura sa a apărut pe circa șaptezeci de volume de versuri, proză pentru copii și adolescenți, piese de teatru, publicistică, note de călătorie. Provenind dintr-o familie cu orientări de stînga, de la sfîrșitul veacului trecut, Lăcezar Stancev nu și-a trădat un crez umanist, generos al inobilării prin artă a spiritului. A fondat și condus mai multe reviste, a îmbogățit viața cărțurărească din țara vecină prin traducerea celor mai importanți poeți clasici, romantici și suprarealiști francezi, iar dragostea pentru literatură și poezia română continuă să se materializeze în traduceri recente din Nichita Stănescu, Ana Blandiana, Adrian Popescu. Împreună cu fiica sa Rumiana Stanceva, care a răspuns cu bunăvoință rugămintii noastre, am încercat transpunerea în română a citorva din poemele cuprinse în ultimele sale cărți: „Fluxuri de soare” și „Aur tomatic”.

LUCIAN AVRAMESCU

Zăpadă

Merg pe pantă cu ultime puteri
Zăpada s-a topit de lingă fiecare arbust,
de ieri
Un cerc în jurul pomilor ce vor da în
floare
Cum de-au băut zăpada oare ?
Oare copacii emit căldură
în timp ce muntele tot e sub alba zgură ?
Și eu sint înțepenit în zăpadă
Și eu albesc
dar ce folos, nu pot sorbi neaua
cu a pomilor măsură
eu nu degaj căldură...
Rece e împrejurul meu
iar rădăcina mi-este minereu...

Cînd va fi oare zăpada asta dusă ?
Pe bolta largă, însoțită
trec norii albi în cursă...

Nisip

Deasupra mea suflă un vînt de august
și împinge albele bărcii vele
peste această nemărginită întindere...
Împreună cu valul zgomotos —
fără sunet, în secret
se scurge timpul meu pe pămînt...

Pe mina mea lucesc
aduse de vînt, picături trecătoare.
Prin pălăria de paie

lacul nisipos se zărește în depărtare.
Au trecut pe lingă mine copil, tată și
mamă.
Cu un strigăt continuu zboară pescărușul
alb.
Arde soarele sudului.
Alături nu este decît soția mea.
Mi-amintesc de mult această coastă
maritimă
imaginea are același chip !
Și simt din nou
cum timpul se preschimbă în nisip...
În tăcerea amețitoare
la picioarele mele
val după val moare.

Picături de rouă

1.
Cînd teama te cuprinde pentru cineva
apropiat
iubirea mai tare arde acum.
Ea doarme ca un jar multă vreme
în al cotidianului scrum.
2.
Din trecut rămîne totdeauna
ceva pentru a fi urît sau slăvit.
Dar cum să aflăm viitorul ?
Zadarnic e să-l crezi întrezărit !

3.
Nu mai vreau ochelari
iată, îi scot dinadins.
Faptele omenești fi-vor astfel
mai ușor de prins.

4.
Sint în faza postoperatorie. Știu, de aici
înainte,
orice s-ar întimpla, se putea să nu fie,
adaosurile întimplătoare ale vieții mele
mă osindesc pentru fiecare clipă irosită
fără să știe...

Testament

Nu mă căutați în amurguri,
nici în a nopții tăcere
drumul meu ca o rază va străbate
întunericul
și după ce moartea mă cere.

Și iarăși nesfirșit mă voi întoarce
odată cu cei mai timpurii zori,
la tot ce o viață întreagă am visat
posomorit — la lumină și flori.

Pentr-un sonet

Deasupra noastră — aprig și puternic —
e universul, freamăt de lumini.

Stele se sting pe cerul lumii veșnic,
se sting chiar anii noștri prea puțini.

Rămîne să troneze numai timpul
doar el ne este zeu nemuritor
cînd și cea mai din urmă amintire
nu-i timpului bagaj trebuitor.

Oare-ai venit în lume să spui doar
că totul, iată, fără noimă trece ?
Oare nu ai purtat aripi, sprintar ?

Uitarea, da, te-nvinge, te petrece.
Iar timpul meu se frînge, puls discret,
el nu-mi ajunge nici pentr-un sonet.

Tace grădina

Tace grădina
acoperită de zăpadă
peisaj înghețat...
Și în ea leagăne acoperite de fulgi.
Crengile jefuite de frunze
stau răsfirate și negre
în tăcerea biruitoare.
Adevărat oraș mort,
ca o gravură de Gustave Doré
pentru Infernul lui Dante.

Tace grădina
deposedată de păsări
și numai șanțul se vede negru
ca un drum fără sfîrșit
Și noi toți osindiți...

LIRICĂ GREACĂ

Tineri poeți din Salonic

Criticii greci nu s-au pus încă de acord dacă climatul spiritual al Salonicului e prielnic sau nu poeziei. Unii pretind că nu, motiv pentru care volumele de versuri ce apar începînd cu anii treizeci și pînă azi în acest oraș sint contribuții esențiale lăsînd puțin loc actelor de amatorism.

Unui străin fenomenul poetic salonichez îi apare unitar în primul rînd printr-o statornică reacție la lirismul romantic, chiar dulceag al poeziei grecești tradiționale. În al doilea rînd senzația este dictată de constanța prezenței ei în cetate,

un mod superior de înțelegere a ceea ce înseamnă slujirea artei. Din deceniul trei al acestui secol pînă azi poezia Salonicului e o certitudine, trăiește înnoindu-se continuu.

A selecta din această poezie ceea ce ar putea fi mai caracteristic comportă un grad de risc pe care ni-l asumăm, propunînd o alegere de poezii ale generației afirmate în orașul Turnului Alb în jurul deceniului al optulea.

Alexis Traianos

(n. 1944, primul volum 1973)

Vizite

Aceste mărturisiri decolorate ale zilei de ieri
Oaspeți care au colindat toată ziua
Și au dat peste o casă incuiată

Tablouri de sticlă lăsate în adaosul opac al anilor
Fotografii ce-au început să se-nmulțească
în ramele lor negre

Ce vor

Oaspeții aceștia nepoțiți au plecat
Goniți

Scaune putrezite ce găzduiesc răbdarea
Măsurată în greutate

Unde să-i pun să șadă
Scaunele putrezite cum să le justifice

Panos Theodoridis

(n. 1948, primul volum 1969)

Poezie

Nevoie de poezii nu are nimeni
Grădina întunecată, pe perete formele
Sint — spune-mi doar un cuvînt — zăpada galbenă
care marchează visele.

Nici o realitate nu le-a depășit
Cînd string pumnii nu mă liniștesc

Cînd imi arăt dinții ziua de miine nu se schimbă
iar lumina are gust de pămînt.

Mai bine, mai bine marcate iubirile.
Spune-mi doar un cuvînt să-mi marcheze calea.
Avem noi timp pe urmă și de morfologie ;
Curtea întunecată, formele în grădină.

Anastasis Vistonitis

(n. 1952, primul volum 1970)

Restrîngerii

Culori cenușii, umbre murdare
iese din crăpături un vînt antic
Ochii în mijlocul tăriei
acolo ajunge lumea de ieri.
Somn agitat, plin de var și noroi
cu vise alb-negru topindu-se
într-un timp inexistent

Cel ce pășește mai departe de aici
mai drept și decît disperarea
pe cînd în somnul fiecăruia se ridică
monstrul necunoscut care ne urmărește.
Noaptea a existat cîndva.
Trupurile împrăștiate în puncte neadăugate
goale și străine în alcătuirea lor.
Sufletul meu anorganic trece afară prin fața
geamului.

Mirto Passalidou

(n. 1944, primul volum 1970)

Pauze

zi vopsită cu soare respirație grea a muncii
și a zgomotului

iar tu așezat pe arătătoarele ceasului
ii conduci pe cei cu memorie pentru cifre

în pauze zimbești
porți în aducere aminte noaptea
devii receptor de povești
ciobești găoacea ceasului
te refugiezi în strimtoarea miinilor mele.

Katerina Karizoni-Hekimoglou

(n. 1955, primul volum 1969)

Adun laolaltă

Așteptarea aceasta
e o inchipuire anemică
ce se-nvirtește nestăpînită în vară
această predestinare a ta
sticle aruncate în mare
Și să nu mai vorbim despre reflexii
Deseori în August
văd cum se apropie un vapor
apoi se face mic și se depărtează
Tirziu serile își adună laolaltă trupul
ciuitit și mut

Dimineața adincul iese la suprafață în ochii tăi
fără rod

cu toate că știu să plutească
Aceste gherdapuri închid
din ce în ce mai mult în mine
cu un sunet sterp și dens
liniștea.

Traducere și prezentare
LIA BRAD-CHISACOF

